

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL
CARRER DE BORRIANA, 115-123
DISTRICTE DE SANT ANDREU – BARCELONA
(CODI 006/16)

Dates d'intervenció /núm. DGPC:

- Del 7 de juny a 8 de juliol de 2016. (2016/1-16892).
- Del 13 al 29 de juliol de 2016. (2016/2-16968).
- Del 4 al 19 d'agost de 2016. (2016/3-18128).

ESTHER MEDINA GUERRERO

Mataró, març 2018

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA	3
2. INTRODUCCIÓ	4
3. ENTORN GEOLÒGIC i GEOGRÀFIC	10
4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS	14
5. METODOLOGIA.....	25
6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES	27
7. CONCLUSIONS	32
8. BIBLIOGRAFIA	35
9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC.....	37
10. MATERIALS MOBLES	38
10.1. Inventari	38
10.2. Dibuix.....	39
11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA.....	40
11.1. Documentació fotogràfica	40
11.2. Documentació Planimètrica	51

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de Borriana, 115-123
UBICACIÓ	Districte de Sant Andreu, Barcelona (Barcelonès)
COORDENADES UTM FUS 31N ETRS 89	X: 432753.0 Y:4586938.3 Z: 23 msnm
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	7 de juny a 8 d'agost de 2016
PROMOTOR	BIMSA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Esther Medina Arqueòleg: José Espejo Digitalització i cartografia: Àlex Moreno

2. INTRODUCCIÓ

En la present memòria es recullen els resultats de la intervenció arqueològica que es desenvolupà en el subsòl del carrer de Borriana, 115-123, Sant Andreu (Barcelona), amb motiu de la seva reurbanització, fet que requeria la instal·lació d'un nou col·lector i de la millora de la xarxa elèctrica.

El promotor del Projecte d'Intervenció Arqueològica fou BIMSA i Grup Mas Constructores S.L., l'empresa adjudicatària de l'obra.

La direcció arqueològica d'aquesta intervenció (Codi 006/16) ha estat assumida per l'arqueòloga Esther Medina Guerrero de l'empresa d'arqueologia **ATICS S. L. Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric** i sota supervisió del **Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona**.

El sistema de registre utilitzat fou l'ideat per Harris i Carandini. La intervenció arqueològica es dugué a terme entre els dies 7 de juny i 8 d'agost de 2016.

Els motius d'aquesta intervenció, tal com s'expliquen en el Projecte d'Intervenció Arqueològica, venen donats per la rellevància potencial de l'estudi del subsòl en aquest indret, ja que s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric.

En primer lloc, cal remarcar que per sota del tram de carrer en l'encreuament entre els carrers de Borriana i del Segre es localitza el Rec Comtal¹.

“Al llarg de diverses fonts documentals i historiogràfiques es dona per suposat un origen romà del Rec Comtal. Relació normal, donat la coincidència de traçat de les dues conduccions, l'aqüeducte i el Rec. Aquest origen romà queda reflectit fins i tot als informes que al finals del segle XIX i principis dels XX redacten la comunitat de regants i l'Ajuntament, pels litigis entorn a la propietat i ús de l'aigua. És difícil, encara hores d'ara, ubicar exactament l'inici de la construcció del Rec Comtal. Hi ha diverses hipòtesis, la més extensa de les quals ens diu que era

---

¹ Carta Arqueològica de Barcelona, <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3426>

obra del comte Mir, el germà petit del comte de Barcelona Borrell II, a principis de la segona meitat del segle X”.

“Serà al llarg del segle XI quan l’ús del Rec es generalitza, especialment a partir de la segona meitat com queda reflectit a la documentació. Els molins que s’abasteixen del Rec comencen a proliferar, des de la zona de Sant Andreu, concretament de Finestrelles, cap al Clot i dins de l’actual Ciutat Vella, a l’entorn del monestir de Sant Pere de les Puelles”.

“El que si que queda clar és que no es pot separar els processos de la construcció del Rec, amb la inutilització de l’aqüeducte romà, ja que no podem parlar de desaparició del mateix”.

“El Rec és protagonista de gran part d’estudis, malgrat ens en manca un que abraci una recerca tant morfològica com diacrònica i territorial. Són tres les fonts bàsiques per emprendre el seu estudi: les evidències físiques –el que resta o el que s’ha pogut documentar en les intervencions arqueològiques -, els documents o escrits historiogràfics, i, finalment les representacions gràfiques – tant planimètriques com fotogràfiques -. La informació que se n’extreu de cada una és diversa, però alhora complementària, i ajuda a poder reconstruir part del seu traçat i la seva morfologia”.

“No coneixem com seria el primitiu Rec, donat que al llarg del mil·lenni de la seva existència ha patit diverses remodelacions. El que es pot dir és que era un gran canal a cel obert, d’una amplada que variava segons el traçat. Els murs eren de carreus de pedra de Montjuïc, units amb morter de calç, amb el fons de terra natural, sense cap recobriment especial. Al llarg del recorregut hi havia ponts, la majoria de pedra, però n’hi podrien haver de fusta, que facilitaven el seu creuament. Per l’arqueologia s’ha pogut documentar que el Rec es netejava amb certa regularitat, cosa que fa que no es conservin materials del primer moment de la seva construcció”.

“Cal assenyalar que on es van produir més canvis en relació a la forma i traçat del Rec, va ser dins de la ciutat, on va funcionar com un carrer – canal, passant a ser una estructura coberta en part, i sovint amb grans ponts com el que es pot veure

dins del Born o els que es van documentar a l'excavació de l'avinguda de Vilanova, excavats els anys 2008 i 2009 i, recentment, al passeig de Lluís Companys. Menció a banda és la gran remodelació que va patir el Rec arran de la construcció de la Ciutadella, que va comportar un canvi important tant del Rec com de la seva desembocadura al mar”.

“Un dels trets que defineix el Rec es que es tracta d'un gran canal a cel obert, amb un gran cabdal d'aigua, la qual cosa es va fer per poder fer funcionar els molins que es van bastir al seu redós. La construcció de molins va anar en augment, fins que al segle XIII es coneix un total de vint-i-u molins fariners al llarg del Rec. Aquest, no només feia anar molins, a la zona de Sant Andreu, al segle XII també s'hi va construir una farga, la qual era propietat de la Canònica i la seva funció era reparar les eines del camp de tots els pagesos de més de la meitat del pla de Barcelona. Aquesta farga es trobaria, aproximadament a la zona on es creuen el Rec amb l'anomenada Riera d'Horta, i funcionava amb l'energia hidràulica del Rec”.

“Els molins que funcionaven amb l'aigua del Rec, no només eren moliners, ja que també n'hi havia de drapers, els quals varen anar en augment al llarg de la vida de la sèquia”.

“El Rec, però, també servia com a sistema de regadiu, com el seu mateix nom indica, ja que feia funcionar tot un sistema de sèquies al llarg del seu recorregut. El terreny proper a la ciutat comtal, en un moment donat és conegut com l'hort i vinyet”, nom que prové dels conreus que hi havia a l'entorn de la ciutat. Per tal de tenir una bona horta, és necessari un reg constant”.

“El Rec neix a l'indret conegut com pous de Montcada, molt similar a l'origen de l'aqüeducte romà. Ara bé, a la zona del Molí de Sant Andreu, el recorregut del Rec divergeix clarament del de l'aqüeducte romà, ja que el Rec es situa perpendicular a la vessant al seu pas pel molí mentre que l'aqüeducte, documentat arqueològicament, continua amb un traçat remarcadament recte paral·lel a la vessant. Així mateix, molt a prop de l'actual encreuament del carrer de Roger de Flor i del carrer d'Ausiàs March, el Rec Comtal gira bruscament cap al sud-est, perpendicular a la vessant, en direcció al Molí del Clot situat uns 150

metres pendent avall. En un altre punt, el Rec gira bruscament vers el sud, perpendicular a la vessant, en direcció al molí Dormidor o de la pólvora, mentre que l'aqüeducte romà manté un descens més gradual, adaptant-se al passar entre el camí de Sant Adrià i el d'Horta, i continua resseguint la pendent fins a encaixar amb el pilar de Magdalenes 25”.

“Aquests canvis de trajectòria del Rec probablement resultaven d'utilitat per al seu aprofitament per les diverses instal·lacions molineres ja que permetrien que l'aigua baixés amb una major energia i per tant fos millor aprofitada pel molí”.

“Pel que fa al Rec Comtal la seva funció principal no era conduir aigua de boca a la ciutat, car a època medieval la majoria d'aigua per beure dins de la ciutat s'aconseguia mitjançant pous, a Barcelona hi ha una gran quantitat d'aigua freàtica de bona qualitat, que ha estat utilitzada al llarg de la història. El propòsit fonamental del Rec era fer moure els molins ubicats al llarg del seu recorregut, regar les terres, abastir nous espais productius amb molta necessitat d'aigua, com les carnisseries, o les adoberies, etc... i, potser en darrer terme i segurament en poca quantitat, l'aigua de boca”.

A ambdós costats del Rec Comtal era norma general instal·lar petits obradors, i per tant es farà necessari el seguiment arqueològic de qualsevol rebaix en el subsòl que s'efectuï dins de la finca afectada.

Quant a potencialitats informatives, s'ha de remarcar també que en una primera fase d'aquest mateix projecte al carrer Borriana, entre el carrer del Segre i el carrer de Santa Coloma, l'any 2014 es van documentar dues estructures relacionades amb la fase anterior a l'obertura dels carrers de Borriana i del Segre a començaments del segle XX. La primera fou un mur que formaria part d'alguna edificació de finals del segle XVIII. La segona estructura documentada fou el Rec Comtal, en concret una petita part de la coberta. Aquest element discorria per tot el carrer Segre (Triay, 2015).

A més a més, entre els anys 2011 i 2013 es van dur a terme els treballs de control i excavació arqueològica entre els trams de l'estació de la Sagrera i el Triangle Ferroviari, i entre aquest últim i el Nus de la Trinitat, dins de les obres de

construcció de la Línia d'Alta Velocitat al Districte de Sant Andreu. Aquestes tasques han permès documentar, entre d'altres, dos jaciments prehistòrics al carrer Josep Soldevila- Rambla de l'Onze de Setembre; així com les evidències d'una ocupació baixmedieval, gràcies a la documentació d'un mur d'aterrament².

• **Carrer de Josep Soldevila- Rambla de l'Onze de Setembre (sector 1).**

Durant l'any 2011 a l'extrem est de la Rambla de l'Onze de Setembre cantonada carrer Josep Soldevila, s'ha identificat un assentament del Neolític Antic Postcardial, gràcies a la presència d'un fragment amb una nansa de cinta i "decoració de bigotis", i contrastada amb una datació en C14 d'un fragment de fauna. D'aquest assentament s'han documentat més d'un centenar de retalls de varies tipologies, tot i que la majoria es podrien interpretar com forats de pal. També s'ha localitzat l'enterrament d'un noutat en una fossa simple.

• **Carrer de Josep Soldevila- Rambla de l'Onze de Setembre (sector 2).**

Entre els mesos de març i abril de 2012, just a l'inici del Triangle Ferroviari, a uns 75 metres al sud del sector 3 es va localitzar un espai d'hàbitat que estaria associat amb les restes documentades més al nord, tot compartint una mateixa cronologia del Neolític Antic Postcardial. Atesa l'orografia del terreny on es localitza el jaciment, les troballes estaven concentrades en dues zones ben diferenciades. El jaciment es troba a una cota entorn els 12,5 msnm, 8 metres per sota de l'actual cota de circulació d'aquesta zona, en un dels túnels per on passarà el tren d'alta velocitat en un futur. El jaciment es va localitzar escapçat pels treballs de rebaix mecànic de l'obra, seccionat en dos trams d'uns 30 metres quadrats cadascuna.

• **Carrer de Josep Soldevila- Rambla de l'Onze de Setembre (sector 3).**

A finals del 2012 es va reprendre l'excavació d'aquest sector, el qual ja va ser parcialment excavat durant l'any 2011, i que va permetre documentar un jaciment del Neolític Antic Postcardial (finals V Mil·lenni – inicis IV Mil·lenni BC). Els treballs d'enguany han comportat la continuació vers al nord del jaciment, amb una extensió de 15 metres de longitud i 5 metres d'amplada.

---

² <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3304>. <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3293>

Durant l'excavació es van poder documentar una sèrie de nivells de formació natural, alguns dels quals presentaven abundant material antròpic (ceràmica a mà, fauna i material lític). La particularitat d'aquesta estratigrafia era que es tractava, majoritàriament, de nivells de formació d'aiguamolls, dipositats de manera lenta sobre un vessant amb fort pendent. S'han localitzat fins a dues fases d'aquests aiguamolls. A la segona fase s'ha vist com aquest s'utilitzava com una zona d'abocament de residus domèstics o productius per part de la població que vivia a pocs metres al sud, a la part alta del vessant (recordem que en campanyes anterior es van localitzar en el sector 1 una alta densitat d'estructures d'hàbitat: uns 100 forats de pal, estructures de combustió, cubetes indeterminades, etc).

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La comarca del Barcelonès, comprèn el territori existent entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic s'aprecien dues grans unitats, la Serralada de Collserola i el Pla de Barcelona.

A la Serra de Collserola hi trobem una formació de *horst*³ compostat per materials granítics i esquistosos, limitat al Nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Prelitoral), a Llevant amb el Turó de Roquetes (Besòs), al Sud el Turó de Valldaura i a l'Oest pel Llobregat.

El Pla es troba obert a mar i limitat per la Serralada Litoral i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des del Garraf i el turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs. La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-balear, va dibuixar el que a grans trets, havia de ser la costa catalana.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins del qual son testimonis una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample es produeix una ruptura amb la presència d'un salt d'uns 20 metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruc, de les Moles o de Jovellanos). Aquest salt fou aprofitat per la defensa de la ciutat situant-hi les muralles o a nivell econòmic, explotat amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

De l'esglaó cap a mar hi ha un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral. En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols que ja no existeixen a l'actualitat per la reculada del mar i com a conseqüència d'una intensa urbanització. Malgrat això, molts d'ells han continuat vius en els topònims de la

---

³ Bloc de l'escorça terrestre elevat entre fosses tectòniques i delimitat per falles.

ciutat: Banyols a la marina de Provençals, la Llavineria al Portal Nou, la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell a la zona del Port.

Litològicament el material quaternari es pot dividir en dues unitats. Per una banda hi ha la plataforma superior, que s'inicia des del peu de la Serralada del Tibidabo i baixa fins al mar. Es troba molt afectada per l'acció dels torrents, és on s'assenta la ciutat, sobre tot el sector antic. El substrat presenta argiles i sorres grogues pliocèniques damunt de les quals trobem els derrubis quaternaris molt potents, graves anguloses dins d'una matriu d'argiles vermelles que provenen de la zona del Tibidabo per aportacions torrencials (Palet, 1994).

D'altra banda, hi ha la plataforma baixa, que va del graó o talús erosiu de 20 o 30 metres de desnivell fins a la línia de costa. Està constituït per la formació de les terrasses i deltes dels rius Llobregat i Besòs (Palet, 1994).

L'acció sedimentària de la plataforma presenta una sèrie de característiques que ha permès definir-la com un procés cíclic. Sembla que allà on l'efecte dels torrents no ha estat tan violent, es poden diferenciar tres nivells (de baix a dalt són argiles vermelles, llims groguencs i torturà) que es superposen quasi sempre en el mateix ordre i que es repeteix cíclicament unes tres vegades, és per aquest motiu que se'l coneix com "tricycle" (Palet, 1994).

Sobre aquests nivells anirien incidint els diferents torrents i rieres, encaixant-se i produint formacions al·luvials i col·luvials de llims i argiles poc consolidades, la qual cosa explicaria l'aparició esporàdica de llengües de còdols i graves que trenca aquest cicle. En aquest context caldria situar els efectes que va tenir la riera d'en Malla procedent de la serra de Collserola, en el seu curs inferior, el que es correspon amb el que avui coneixem com la Rambla.

El terme municipal de Barcelona arriba a una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

A nivell geogràfic, el terme municipal de Barcelona arriba a una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplada limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

Topogràficament, la ciutat de Barcelona s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km d'amplària, limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord - Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost -Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

La present intervenció arqueològica es troba dins de l'entramat urbanístic de la ciutat de Barcelona, concretament en el barri de Sant Andreu. Aquest districte, porta d'entrada de la ciutat pel nord-oest, limita al nord amb el municipi de Santa Coloma de Gramanet; a l'oest, amb Nou Barris; a l'est, amb Sant Martí, i al sud, amb Horta- Guinardó.

Relacionat amb el sistema hidrològic, cal esmentar que les rieres i torrents han tingut una especial incidència en la configuració de la xarxa viària i en l'estructuració del territori de Barcelona. El caràcter torrencial d'aquests cursos fluvials ha afavorit el seu aprofitament com a vies de comunicació (Palet, 1994). Una de les característiques físiques d'aquests cursos fluvials, com el seu encaixonament, és un aspecte que incideix en el substrat fins al punt que poden arribar a confondre's amb traces viàries enfonsades (els populars camins fondos). En aquest context, hi ha en el Pla de Barcelona, un tipus d'areny, o llit de riera, sobreelevat sorgit com a conseqüència de la protecció amb tàpies i terraplens del llit fluvial, per tal d'evitar que s'obri en braços divergents. És el cas de la Rambla, que es correspon amb el curs inferior de la riera d'en Malla (Palet, 1994) que procedeix de la unió de les rieres de Sant Gervasi i de Vallcarca (Ventayol, 2002), en el sector central del Pla.

El sector central recollia totes les aigües del vessant del Tibidabo. Al cantó de llevant del Puget, les aigües del sector dels Penitents i les del vessant nord de la Muntanya Pelada davallaven cap a la ciutat pel torrent del Coll i el de l'Andalà, formant la riera de Vallcarca o l'Ariga. Sembla que en temps relativament recents, no es pot afirmar si per raons naturals o per l'acció antròpica⁴, les aigües de l'Ariga foren captades pel torrent de l'Olla i emmenades, junt amb les del torrent d'en Vidalet, afluent seu, cap a la badia de les Falzies i el Merdançà, a llevant del Tàber. Aquestes aigües, després de baixar l'esglaó del Pla pel grau de Jonqueres, reben el nom de riera de Sant Joan. Sembla que el ramal d'aquesta riera que aprofitava el salt de l'actual carrer de les Moles per a moure alguns molins fariners.

A ponent del Puget, la riera de Sant Gervasi, que abans de la captura també rebia les aigües de la de Vallcarca, recollia les del cantó del Tibidabo en la capçada formada entre Monterols i el Puget. Més avall, la riera canviava de nom i s'anomenava riera de Sant Miquel, seguia el curs de l'actual passeig de Gràcia i, en un primer curs, penetrava a la ciutat pel portal de l'Àngel, seguia el carrer del Pi, la plaça de Sant Josep Oriol (molt a prop de la present àrea d'intervenció), i desembocava al mar pel carrer dels Còdols.

Aquest curs d'aigua exercí la seva influència sobre l'àrea de la present intervenció. Amb la construcció de la muralla medieval, el traçat d'aquesta riera vorejava els murs del nou recinte i portava les aigües cap al Cagalell. Probablement, amb aquest canvi de traçat es pretenia minimitzar els efectes de les pluges torrencials. No obstant, en alguns moments d'aiguats extraordinaris, aquesta riera penetrava a la ciutat pel portal de Canaletes, convertint la Rambla i els seus carrers adjacents de nivell més baix, en veritables torrenteres.

---

⁴ Com s'ha esmentat anteriorment en relació amb la presència de farciments antròpics i/o geològics que incideixen en la configuració hidrològica del Pla, les antigues rieres poden tenir sediments fluvials poc consolidats associats al seu llit, o bé nivells freàtics relacionats amb aquests sediments i amb la dinàmica hidrogeològica antiga del torrent (Ventayol, 2002).

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Les primeres dades sobre ocupació humana en aquest sector de Sant Andreu es remunten a època prehistòrica, concretament en relació amb un assentament datat en el Neolític Antic Postcardial (finals V- inicis IV mil·lenni).

No serà però, fins el segle X que es té constància de les primeres referències escrites sobre el temple de Sant Andreu quan aquest es assaltat i destruït per Al-Mansur l'any 985. Posteriorment es construeix una nova església romànica consagrada l'any 1105 per pel bisbe Berenguer de Barcelona la qual també fou destruïda pels almogàvers i tornada a consagrar l'any 1132 per Oleguer de Barcelona. Així doncs, serà en el decurs dels segles XI-III que s'estableix el primer nucli ocupacional entorn de l'església. Situat aquest nucli de població a la plana amb terres fèrtils, la principal activitat econòmica serà l'agricultura. El regadiu li arriba del Rec Comtal, que es construí entorn a l'any 960 probablement a iniciativa del comte Mir aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans per tal de conduir l'aigua des de Montcada fins a Barcelona. La presència del Rec exercí de motor dinamitzador d'aquesta zona que a banda de regar cultius també feia anar molins situats en els seu entorn més, i pròxim i comportà el desenvolupament d'altres oficis com flequers, carnissers, ferrers, boters... convertint-se aquesta zona en un important nucli poblacional.

Ja en el segle XIII s'incrementa la relació de la creixent comunitat andreuca amb Barcelona; nobles, col·laboradors de la monarquia i membres del Consell de Cent, foren propietaris de terres a Sant Andreu de Palomar. I al llarg del segle XVI el número de masos va en creixement.

A finals del segle XVIII i en el segle XIX Sant Andreu pateix una important transformació econòmica deixà de ser un poble agrícola per convertir-se en nucli industrial important. La presència d'aquestes fàbriques (El Industrial Harinera Barcelonesa", La Maquinista Terrestre i Marítima o El Vapor de Fil) van provocar una important transformació del territori i comportà un augment demogràfic important. El 20 d'abril de l'any 1897 la reina regent d'Espanya va signar el Decret d'Agregació que va annexionar Sant Andreu de Palomar i

molts altres pobles del Pla de Barcelona (Gràcia, Sants, Les corts, Sant Martí, Sant Gervasi de Cassoles...) a Barcelona. Tot i els esforços per evitar-ho finalment el Tribunal d'Assumpptes Contenciosos i Administratius acordà el 21 de febrer de 1902 no acceptar la desagregació de Barcelona. Això va convertir el poble en el Districte 9è.

Intervencions arqueològiques

Les millores urbanístiques portades a terme els darrers anys al barri de Sant Andreu juntament amb la construcció de la LAV han comportat un augment de les intervencions arqueològiques en la zona aportant així noves dades importants sobre el desenvolupament històric d'aquest sector barceloní.

El jaciment arqueològic Can Nyau es situa entorn a la confluència entre la Rambla Prim, Riera d'Horta i la ronda de Sant Martí, on es localitzava l'antiga casa pairal de 13 Can Nyau de Besòs, en els districte de Sant Martí i Sant Andreu. L'any 1983, arran de les obres per soterrar les línies d'alta tensió i de la construcció d'una nova canalització de les aigües pluvials, el Museu d'Història de Barcelona va realitzar alguns sondejos que van proporcionar material ceràmic ibèric, romà d'època flàvia i medieval. Malgrat no existeix memòria arqueològica, hi ha un croquis on es delimita l'aqüeducte i una zona d'enterraments. Paral·lelament a aquesta intervenció del Museu, Josep de la Vega recollí material ceràmic i lític del neolític mig al peu dels sifons que permeten el pas dels recs sota les vies del tren, al costat d'un pas elevat que travessa la via de Rambla Prim cap al passeig Onze de Setembre, dins els terrenys de Can Nyau⁵.

L'any 2004 es va portar a terme una intervenció arqueològica al solar situat al carrer Coronel Monasterio 6-16 de Barcelona que va permetre la documentació de nombroses restes arqueològiques.

Fase I. Presència de materials prehistòrics. En una de les rases efectuades es van recuperar ceràmica a mà de pasta grollera que s'identificaren amb una

---

⁵ <http://cartaarqueologica.bcn.cat/2947>

cronologia d'entre Bronze Final - Ferro Inicial per la presència d'un fragment decorat amb cordó aplicat. Per les característiques d'aquests materials, petits i amb talls molt arrodonits, es va concloure que es tractava de materials rodats aportats per processos de sedimentació natural.

Fase II. Estructures d'època romana. Es documentà una canalització, que possiblement responia a un extens tram de l'aqüeducte romà que, des del Besòs, portava aigua a la ciutat de Bàrcino. Els materials recuperats als diferents farciments d'amortització són exclusivament romans trobant elements de cronologies diferents (àmfora Dressel 2/4 o terra sigil·lada amb africana de cuina o àmfora tardoantiga), per la qual cosa es plantejà la possibilitat que els materials arribessin rodats fins a la canalització. Els resultats concrets de la intervenció permeteren atorgar una cronologia d'amortització d'aquest tram de l'aqüeducte posterior a finals del segle VI – segle VII i anterior a finals del segle XIII / segona meitat del segle XV – segle XVI, amb la construcció dels nivells d'empedrats del camí. També es van documentar les restes d'un antic camí romà i estava orientat en relació al curs de la canalització romana, dissortit paral·lela a aquesta per l'est.

Fase III. Estructures d'època medieval i moderna. Aquestes es posaren en relació cronològica amb la ubicació al solar del molí hidràulic de Sant Andreu, conegut antigament com a molins nous de la Torre de Bell- Lloc i que remunten els seus orígens al segle XIII (construït entre 1280-1287 segons els documents), aprofitant la força del Rec Comtal. Es documentaren, al llarg de 60 m., un camí amb diferents nivells d'empedrat (fins a quatre superposats), amb una orientació sud-oest – nord-est, seguint clarament la canalització romana com a referència, encara que els nivells superiors d'empedrats es desviaven cap a l'oest posant-se per damunt d'aquesta. Aquest camí conduïa cap a la zona on s'ubicava el molí medieval i modern de Sant Andreu. Les amplades oscil·laven entre els 2 i 1'50 m. segons l'empedrat i, de la mateixa forma, alguns presentaven roderes als seus extrems i d'altres no. En relació a la canalització romana, cal indicar que mentre que els nivells més alts d'empedrats es desviaven cap a l'oest i la cobrien, altres es recolzaven directament sobre el seu nivell d'arrasament i alguns arribaven, fins i tot, a

aprofitar les pedres del nivell d'arrasament de les parets com a part del mateix empedrat. D'altra banda, els empedrats baixmedievals es recolzaven al parament extern de la canalització, el que demostrava que aquesta era visible a nivell superficial en el moment de la seva construcció, malgrat que semblava que ja estaria arrasada i amortitzada. Associat als nivells medievals i moderns es va documentar un mur el qual funcionava associat a aquest camí i malgrat que tindria un origen baixmedieval presentava diferents fases cronològiques. A nivell interpretatiu, se li atorgaren dues funcions principals: delimitació del camí i contenció de possibles moviments de terra cap a l'est que poguessin desplaçar els empedrats. En quant a l'evolució cronològica d'aquest camí empedrat es concloué que sobre l'antiga via romana paral·lela a l'aqüeducte, la construcció del molí a finals del segle XIII fou el detonant que, tard o d'hora, produí l'acondicionament i millora de la via amb la construcció d'empedrats. Posteriorment, s'anaren fent superposicions de nivells d'empedrats que s'amortitzaven successivament, tots realitzats entre la segona meitat del segle XV i el segle XVI, com ho indicava la presència de materials ceràmics barrejats entre les seves pedres (ceràmica blava de Barcelona, reflexes metàl·lics decorats amb pinzell pinta, morters vidriats gòtics,...). Aquest camí continuaria en funcionament fins a una amortització definitiva en torn a mitjans del segle XVII, com ho indicaven els materials recuperats als estrats que cobrien els últims nivells d'empedrats.

Fase IV. Estructures del Rec, molí i fàbrica de colorants. Finalment, s'agruparen un seguit d'estructures corresponents, o bé a l'antic molí i el Rec Comtal, o bé a la fàbrica de colorants que s'instal·là al solar al segle XX, amb voluntat manifesta de reaprofitar les instal·lacions del molí amb una orientació industrial. Aquestes estructures es situarien cronològicament entre la construcció del molí a finals del segle XIII (1280- 1287) i l'enderroc de la fàbrica de colorants al tercer quart del segle XX. A la part nord-est del solar, just a tocar amb la banda sud-oest de l'espai ocupat pel molí, es van documentar un seguit d'estructures que es relacionaren amb instal·lacions auxiliars del molí, la fàbrica de colorants o d'ambdues (donant-se un reaprofitament d'estructures ja documentat amb els carcabans i el Rec). En general, els materials constructius eren o bé maó massís per a envans i tapials i pedres per als murs, tot lligat

amb morter de calç, fet que dificultà una adscripció cronològica ja que aquesta tècnica constructiva perdurà fins ben entrat el segle XX. Malgrat això, no es va descartar que algunes d'aquestes estructures podrien correspondre a les fases medieval o moderna del molí.

Per últim, es documentà el nivell contemporani de camí realitzat amb restes de foneria de color negre i molt dur, que amb orientació sud-oest – nord-est, es dirigia cap a les estructures del molí. Aquest camí s'identificà tradicionalment amb el camí antic de Sant Andreu a Santa Coloma, encara que després del descobriment de nivells més antics del mateix, se sap que es tractaria d'un desviament cap a l'oest de l'esmentat camí efectuat a finals d'època moderna o contemporània (GINER, 2004).

Amb motiu de les obres de construcció de la Línia d'Alta Velocitat l'any 2008 es va documentar un jaciment prehistòric del Neolític Antic Postcardial (finals V mil·lenni - inicis IV mil·lenni aC) a la zona de l'inici del Triangle Ferroviari. Destacà la presència de diverses estructures: un fogar amb diversos moments d'utilització, amb la típica solera de pedres i les parets rubefactades; un recipient ceràmic pràcticament sencer, encaixat al terreny, per emmagatzemar algun aliment; nombrosos forats de pal que marcarien l'existència de cabanes i diverses cubetes de funcionalitat indeterminada. Tots aquests elements es distribueixen temporalment en tres moments d'ocupació diferenciats i indicarien l'existència d'una àrea d'hàbitat a l'aire de lliure, on es realitzarien també activitats relacionades amb el processat i emmagatzematge d'aliments. Respecte al material recuperat destacaren varis fragments ceràmics amb decoració de crestes o "bigotis", elements característics de la fàcies Molinot (Neolític Antic Postcardial); també es localitzaren restes d'indústria lítica (fragments de làmines i ascles de sílex i jaspi de Montjuïc), algun element macro lític (percutors) i escasses restes de fauna.

D'època neolítica també es van documentar un conjunt de 15 sitges, una de les quals reutilitzada per enterrar un individu masculí adult sense aixovar, i 3 retalls indeterminats, tots enquadrats dins del Neolític Mig (3.800-3.200 cal BC) menys una, enquadrada al Neolític Final- Calcolític.

Ja d'època romana es va localitzar un assentament que correspondria a diversos elements pertanyents a la pars rústica- fructuària d'una vil·la romana segles I i IV-V dC i situada a prop d'un ramal de la Via Augusta. Un primer moment d'ocupació (s. I dC) es correspon amb una gran quantitat de retalls de rases de vinya i s'haurien de relacionar amb l'auge de la producció del vi que viu la costa laietana durant el segle I aC. i el segle I dC. Un segon moment d'ocupació de l'espai (s. IV-V dC) s'identifica amb la construcció de tres edificis i altres elements: encaixos de dolia, una estructura de combustió, 4 inhumacions i una rasa de 100 m. de possible funció hidràulica. Aquests estarien relacionats amb funcions agrícoles, com ho constata el magatzem amb 27 dolia d'un dels edificis. Cal destacar la troballa in situ d'un dolium sencer segellat amb tapadora, i que contenia un conjunt d'eines agrícoles i ramaderes (tisores, una esquella, cèrcols d'una bota de vi). A l'inici del Triangle Ferroviari es van excavar 21 enterraments pertanyents a una necròpolis d'època romana (s. III dC): 19 corresponien a individus joves o adults (9 homes, 9 dones i un individu de sexe indeterminat), 1 al crani d'un perinatal i, de l'altre, només es va localitzar la fossa sense esquelet. Totes les inhumacions es trobaven en posició de decúbit supí. Respecte a les tipologies de les tombes, la més comuna era la fossa simple (6 casos), i la fossa amb taüt de fusta o baiard (6 casos), amb coberta de teules (4 casos), i tres casos inusuals de fossa bipartida amb teules verticals disposades longitudinalment sobre un eix central. En els tres casos només es va localitzar un individu per fossa. En nou casos es va documentar aixovar funerari (gerres, bols i un anell de bronze).

D'època medieval es documentaren les restes molt malmeses d'un gran retall i un mur al seu interior. Associats a aquest mur es van poder localitzats diversos forats de pal amb pedres al seu interior, així com diversos nivells de cendres i carbons amb presència d'escòries de ferro. El material ceràmic recuperat sembla que pertany a l'època altmedieval (segles VIII-XI).

D'època moderna es va localitzar un edifici de planta circular amb un passadís subterrani associat. L'edifici estava compost per quatre elements principals: la banqueta de fonamentació, un conjunt de pilars, el tambor i la cúpula. Cronològicament, la construcció i posterior abandonament del conjunt, s'hauria

de situar al segle XVI, per la presència de ceràmica de reflexes metàl·lics a la trinxera de construcció de l'edifici circular i en un dels nivells de colgament del passadís. Pel que fa a la seva funció es pensa que es tractaria d'una fresquera destinada a conservar productes que actualment no es poden determinar⁶.

El mateix 2008 en un altre tram també vinculat a les obres de LAV a l'extrem est de la Rambla de l'Onze de Setembre cantonada carrer Josep Soldevila es va documentar un assentament amb cronologia del Neolític Antic Postcardial. En aquest àmbit es va documentar estructura basada en la deposició intencionada d'una sèrie de pedres amb una gran concentració de material arqueològic. Anterior a aquesta fase es van localitzar fins a 104 estructures, de les quals destacaria una llar de planta circular d'1 m. de diàmetre i tres possibles estructures d'emmagatzematge. La majoria de les estructures localitzades (98), però, són forats de pal. tenint en compte la distribució i la densitat sembla que formin part de la base d'una plataforma per l'aixecament d'algun tipus d'estructura. Així doncs, s'interpreta aquesta fase del jaciment com un assentament a l'aire lliure d'un grup amb una petita organització agrícola i ramadera, en un indret amb unes característiques molt favorables pel desenvolupament d'aquestes tasques. Cronològicament s'emmarca al Neolític antic Postcardial, tal com mostren les ceràmiques recollides a diferents estructures.

També cal destacar que durant els treballs arqueològics realitzats al capdamunt de la Rambla de Prim entre l'any 2011 i 2012 es documentaren fins a 7 fosses d'inhumació col·lectives, d'entre 3 i 22 individus cadascuna, comptabilitzant 182 individus, tots ells adults, d'entre 20 i 30 anys d'edat i de sexe masculí, datats entre mitjans segle XVII i principis del segle XVIII. Segons els autors seria versemblant pensar en un fet bèl·lic com a causant d'aquesta mortaldat, possiblement relacionant amb la guerra dels Segadors (1640-1652), i en concret amb el Setge de Barcelona (1651-1652), que anà acompanyat d'una epidèmia de Pesta.

---

⁶ <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3304>

D'època contemporània s'excavaren els fonaments de Can Portabella, fàbrica de filats de lli, construïda a partir de l'any 1878, identificant-se algunes crugies de les diverses naus, així com els dipòsits, cisternes i conduccions subterrànies. Aquest edifici es bastí al costat de l'antic Rec Comtal, fossilitzat avui en dia en els actuals carrers del Segre i Josep Soldevila, i que durant el segle XIX continuava funcionant. Aquesta important canalització vertebrà el territori de Barcelona, com a mínim des del segle X, articulant al seu voltant hortes i altres indústries, fins arribar a les grans fàbriques dels segles XIX i XX. Els treballs arqueològics permeteren recuperar fins a 315 metres de llargada del Rec Comtal, que en el seu costat nord enllaçava amb Can Portabella amb un conjunt de contraforts i reforçat per un mur de pedra. Cal destacar també, la troballa de l'antic pont del carrer Riera d'Horta, datat del segle XVIII, i que creuava el Rec Comtal amb una amplada de 17 metres i un paviment de llambordes (MONGULÓ et alli, 2012).

Ja al 2010 amb motiu de les obres de la futura estació de la LAV- Sagrera, a cavall dels districtes barcelonins de Sant Andreu i Sant Martí de Provençals, que comprenen una superfície d'uns 80.000 metres quadrats, van permetre localitzar diverses estructures arqueològiques pertanyents a diferents cronologies. D'època prehistòrica es van documentar algunes sitges, cinc cubetes, un enterrament en fossa i un enterrament col·lectiu localitzat en un hipogeu excavat en el terreny geològic.

En quant a l'hipogeu d'inhumació del neolític final presenta una planta de morfologia oval amb cambra lateral d'uns 15 m² i amb accés en rampa al seu costat sud-est, fins a arribar a un petit espai destinat a l'entrada de dos metres de llarg i 1,5 d'amplada. En aquesta zona hi ha dos retalls ovalats que es relacionen amb una possible estructura de fusta que actuaria a mode d'entrada. Davant d'aquest espai apareix una cambra de dimensions més grans de planta circular. Dintre d'aquesta cambra es documentà una acumulació de 207 morts, 150 articulats i més de 5000 restes aïllades. L'acumulació documentada a l'interior de l'hipogeu presenta tres moments d'ús clarament diferenciats. Un primer moment d'ús col·lectiu (primigeni entre el 2861 i el 2713 cal ANE), un segon moment d'ús múltiple (al 2883-2461 cal ANE) i un tercer d'ús individual

amb un enterrament d'un adult masculí (2871-2640 cal ANE) i probablement formaria part de la mateixa comunitat enterrada del segon moment.

D'època ibèrica es van excavar dos pous, 15 sitges, sis retalls grans, 15 retalls petits de funció indeterminada, un possible fons de cabana i tres paleocanals. Totes aquestes estructures retallaven el sediment natural i estaven escapçades en la seva part superior per les tasques de conreu. Per aquesta raó només es pot parlar del seu moment d'amortització, que detectem en tres moments diferents.

D'època romana es documentaren un gran nombre d'estructures (185 en concret) que corresponen a diferents tipologies: 18 cubetes, 13 forats de pal, 6 estructures de combustió, 1 forn de planta rectangular que conserva dos pilars centrals rubefactats, 55 rases de vinya, 6 sitges de grans dimensions de secció tubular i fons pla, 2 pous (cal destacar un bust de marbre del déu Bacus del segle I-II dC aparegut en l'amortització d'un dels pous), una gran bassa (17m x 9,5m x 1,5m profunditat) i una canalització de 15 m de llarg que la proveïa d'aigua, 5 inhumacions (fossa simple o bé tegulae), 8 fonamentacions de murs i 61 retalls indeterminats. La vil·la romana documentada ocupa una extensió de 4.200 metres quadrats, amb la pars urbana i la pars fructuària. L'origen de la vil·la és del segle I dC, amb ampliacions del segle III i amb una segona fase important de reforma del segle IV, que a més també es va modificant fins arribat el segle VI. La pars urbana, en època baix imperial, estava ordenada al voltant d'un pati central de grans dimensions. Es documenten 15 habitacions, algunes de les quals presenten restes de pintures a les parets i entre les que cal destacar una gran sala pavimentada amb opus tesellatum. Sembla que la fase del segle IV serveix per a ennoblir l'edifici (nombroses restes de pintures a les parets i mosaics paviments de luxe). En canvi a partir del segle V dC, aquests espais domèstics pateixen un canvi d'ús, ja que es documenten dipòsits, sitges i estructures de combustió. Al sud de la pars urbana trobem la pars fructuària, que és de gran magnitud. Les estructures més antigues documentades corresponen a rases de vinya, que s'amortitzen cap al canvi d'era amb la construcció d'un gran recinte, de gairebé 500 m², destinat a treballs agrícoles. Cal destacar que just a l'exterior de l'edifici es documentaren

19 enterraments infantils, tots ells a tocar d'un dels murs. El complex estava destinat a la producció vinícola, ja que s'ha documentat una sala de premsada on apareixen cinc fossats per als contrapesos de les premses. Al nord d'aquesta sala hi ha un lacus del qual surt un canal cap a la cella vinària, on es deuria emmagatzemar el vi en dolia. Tot el complex agrícola queda amortitzat a inicis del segle V.

D'època moderna es documentà un mur fet de pedres lligades amb morter de calç de 185 metres de llarg, amb algunes reparacions que s'hauria d'adscriure cronològicament a la segona meitat del segle XVII. Probablement estaria destinat a fer de límit de finques agrícoles, ja que es tractava d'una zona de regadiu gràcies a l'abastament d'aigua a través del rec Comtal que passa a uns 300 metres d'aquests camps. També va aparèixer a una zona propera a l'hipogeu un gran canal de regadiu (100 metres de llarg, amb una amplada de 7 metres i una profunditat d'1,7 metres) excavat al terreny natural i no es descarta que en part pogués ser de formació natural.

D'època contemporània s'ha documentat en primer lloc, les restes d'un possible pas inferior per travessar la línia fèrria que anava de Barcelona a Granollers. Cal fer esment al camí que discorre aproximadament des de la Torre del Fang fins la parròquia de Sant Martí de Provençals travessant a nivell la línia fèrria construïda a meitat del segle XIX i que anava de Barcelona a Granollers. Aquest camí, que en gran part cobria el gran canal esmentat més amunt, té tres fases constructives: la primera, consisteix en un paviment d'argila piconada i data de la segona meitat del segle XVII; a finals del segle XVIII es construeixen murs a banda i banda del camí, així com trencaigües i petites canalitzacions, per a drenar el camí; i finalment la tercera fase, de la segona meitat del segle XIX, on es succeeixen diferents reformes, relacionades amb la construcció de la línia del tren. També es va documentar un pont, que era el pas de vianants per a creuar la via del tren i que consistia en un petit viaducte d'un únic arc que permetia el pas elevat del tren per sobre del camí. Al sud –est del camí s'obria una gran àrea de caràcter industrial on es va localitzar un forn – probablement destinat a la cuita de maons i material constructiu- un pou i tres

estructures de planta rectangular, possiblement emprades per al tractament d'argila⁷.

Cal destacar també la intervenció arqueològica portada a terme l'any 2012 amb motiu de la millora dels sistema de la xarxa de conducció d'aigües als carrers de Sant Adrià i Segre. Cal destacar que les estructures més antigues documentades en aquesta actuació han estat tres murs trobats a la cantonada dels carrers de Sant Adrià i del Doctor Balari i Jovany. Per la seva tipologia es dataren d'època moderna, malgrat l'absència de materials. La majoria de les estructures localitzades pertanyen al segle XIX. Es tracta de fonamentacions, paviments, clavegueres, dipòsits, etc... fruit d'una urbanització de la zona com a conseqüència de la industrialització. Hi ha dues estructures que destaquen pel fet que podrien pertànyer a dues fases diferents d'una mateixa construcció: el Rec Comtal. D'una banda, a la vorera dels números parells del carrer de Sant Adrià cantonada amb el carrer del Segre, s'ha localitzat un mur del segle XIX amb una cara vista i molt semblant als murs del rec documentats al tram de la Sagrera de la línia d'alta velocitat. No es trobà el mur de l'altra vora. A l'altra banda del carrer va aparèixer un col·lector a 3'50 m. de fondària respecte al nivell de circulació actual, un col·lector del segle XX que podria tractar-se d'un soterrament de la sèquia del rec amb la finalitat d'urbanitzar el carrer del Segre (Monguiló, Pamies, 2012).

La intervenció duta a terme per V. Triay el 2014 al carrer de Borriana 90-144 va permetre documentar vestigis relacionats amb les reformes urbanístiques del carrer en els darrers anys, alguns estrats d'anivellament i un mur de finals del segle XVIII-XIX, i una petita porció del Rec Comtal.

---

⁷ <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3293>

5. METODOLOGIA

El projecte de remodelació urbanística contempla la instal·lació del nou col·lector, raó per la qual és necessari excavar una rasa de 85m de longitud, 1,70m d'amplada i una fondària de 3,5m. També es realitza un rebaix de 50 cm en tota la superfície del carrer per a la nova pavimentació, l'excavació de l'espai necessari per a la col·locació de 10 embornals que anaven connectats al nou col·lector general, i una rasa per a la instal·lació de rec i enllumenat públic al carrer del Segre (14m de longitud, 50 d'amplada i 1,2 m de fondària). Els embornals es numeraren seguint l'ordre d'execució i la seva ubicació. A la meitat septentrional del carrer s'excavaren, d'est a oest, els embornals A1, A2, A3, A4 i A5. A la meitat meridional els embornals es codificaren amb la numeració B1, B2, B3, B4 i B5. Els embornals amb resultats positius foren A3, A4 i B4 (veure planimetria adjunta).

El control arqueològic es centrà en la inspecció dels treballs d'extracció de la pavimentació actual i d'excavació. Aquestes tasques s'efectuaren mecànicament fins a la localització d'estructures i estrats arqueològics, moment a partir del qual es realitzà una excavació manual.

La metodologia arqueològica aplicada ha estat la basada en el mètode de registre utilitzat per E. C. Harris (1979) i per A. Carandini (1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'Unitat Estratigràfica (UE) que individualitza els uns del altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indica la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, i la posició física respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

La identificació estratigràfica s'ha realitzat segons l'ordre d'aparició durant el procés d'excavació, utilitzant una clau, en aquest cas, de 3 dígits (UE 100).

La documentació es completa amb un registre gràfic detallat, que inclou la fotografia convencional i la planimetria de tot el procés d'excavació. A la memòria s'incorpora una selecció fotogràfica d'aquelles evidències que són

més representatives i que millor reflecteixen el desenvolupament de l'excavació. En l'apartat planimètric s'han registrat en planta les unitats estratigràfiques i s'han confeccionat diverses seccions.

El material extret en la present intervenció ha estat identificat amb el codi del Servei d'Arqueologia de Barcelona (025/16), i la UE a la qual pertany, **006-16-1-01**. Els dos últims dígits identifiquen materials amb característiques peculiars o inèdits que requereixen ser dibuixats.

6. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

La seqüència estratigràfica evidenciada es descriu a continuació. L'actual pavimentació del carrer és constituïda per asfalt i una solera de formigó (UE 1) d'entre 20 i 30cm de potència. Per sota es documentà una capa de sauló (UE 2) de 30cm de fondària. La UE 2 cobreix un estrat (UE 3) d'anivellament argilosorrenc i heterogeni de color marró fosc d'uns 30cm amb presència de matèria orgànica en descomposició, material constructiu, metalls i plàstics. La UE 3 cobreix dues estructures que s'amortitzaren a mitjans del segle XX.

Estructures dels segles XIX-XX

D'una banda es localitzà la UE 12, un mur amb orientació E- O, amb 10m de longitud, 34cm d'amplada i 1,05cm d'alçat màxim conservat. Es bastí amb pedra de diversa mesura i composició, una part treballada i altres elements lleugerament desbastats, a més de material constructiu fragmentat (maó i teula). Tot és lligat amb morter de calç de color blanc.

L'estratigrafia del costat N del mur s'inicia amb la UE 8, una capa heterogènia de argiles, sorres, cendres, carbons, plàstics i material constructiu d'època contemporània (Uralita, totxana). Cobreix la UE 4, constituïda per argiles compactes de color gris amb material constructiu i porcellana i pisa decorada dels segles XIX i XX. La UE 4 sembla relacionada amb la construcció del mur UE 12. Es tracta de la remodelació d'un mur cronològicament anterior. Aquesta acció va suposar la seva refacció i estretament.

A la banda S es documentà la UE 14, equivalent a la UE 8. És constituïda per abundant material constructiu: totxana, totxo, morter disgregat, pedres i algun plàstic. Per sota d'aquest estrat hi havia la UE 15, de color gris fosc, sorrenc, amb presència de carbons. Aquest estrat d'anivellament es lliura a la fase més

antiga del mur 12, la U19. En aquest punt s'observa un alçat irregular fruit del procés d'estretament al que fou sotmès.

Estructures dels segles XVII- XVIII

El mur UE 12 es recolza a una fase anterior, la UE 19, un mur de 75cm d'ample, observat en una longitud de 10m, bastit amb pedres i maó lligats amb morter de calç i sorra de color taronja. S'han documentat 90 cm d'alçat total, 60 dels quals corresponen a la remodelació del segle XIX. La seqüència estratigràfica dels segles XVIII i XIX pel costat N és formada per la UE 10, argiles compactes de color marró ataronjat amb material constructiu i ceràmica vidriada. Aquest estrat va evidenciar el perfil sencer d'un rellotge de mà probablement Roskopf o d'imitació, la producció del qual se situa en el darrer quart del segle XIX. Aquesta capa cobreix un nivell d'ús (UE 11) de color beix constituït per graves i morter blanquinós disgregat, que no ha proporcionat materials arqueològics..

El costat S evidencià un nivell de calç blanca (UE 16) distribuït irregularment. La capa ha proporcionat porcellanes i ceràmica policroma del segle XIX. Per sota hi havia un estrat gris amb carbons de composició cendrosa (UE 17), amb ceràmica vidriada. A continuació s'excavà la UE 18, de color marró ataronjat, compacte, argilós i amb presència de graves i material constructiu (20-30 cm de potència). Ha proporcionat ceràmiques decorades de finals del segle XVIII i XIX.

La sabata del mur UE 19, de 85 cm d'amplada, fou bastida amb la tècnica de l'encofrat perdut amb pedres de mesura petita i mitjana lligades amb morter de calç i sorra de color ataronjat. Talla un estrat d'argiles ataronjades amb presència de petits carbons i taques de carbonatació (UE 5) i una capa de graves amb matriu sorrenca (UE 9).

L'estructura continua més avall, tot i que no s'ha apreciat el seu alçat total per quedar fora de l'àmbit d'actuació de l'obra.

Es documentà a 10 metres de distància en direcció oest i perpendicular a l'eix del mur UE 12, un altre mur, UE 20, de 4,5m de longitud i 60cm d'amplada. Fou construït amb pedres de diversa mesura, algunes treballades, i escadussers fragments de material constructiu lligats amb morter de calç i sorra de color taronja. És cobert per la UE 3 i se li lliura la UE 14.

El costat est presenta una capa de 80 cm de potència (UE 14) de color marró clar amb presència d'abundant material constructiu i plàstics, fruit de la destrucció i recreixement de l'espai durant l'obertura de l'actual carrer de Borriana. Per sota s'evidencià un nivell d'ús amb material ceràmic del segle XIX, de color gris, argilosorrenc sense material (UE 15). Aquest estrat cobreix la UE 36, de color marró, compacta, amb presència de carbons i també sense material ceràmic associat. La UE 36 cobreix la banqueteta de cimentació del mur UE 20, de 12 cm d'amplada, bastida amb pedres irregulars de mesura petita i mitjana lligades amb morter de calç i sorra taronja. Per sota apareixia la seqüència geològica formada per la UE 5 d'argiles vermelles i la UE 9 constituïda per graves.

El costat oest del mur UE 20 presenta un estrat resultat del procés edificatori per a la creació del carrer de Borriana, UE 22, de similars característiques a la UE 14, tot i que en aquest cas hi predomina la totxana. Per sota s'evidencià un paviment de ciment (UE 23), que cobria un estrat (UE 24) d'uns 40 cm de potència, amb presència d'abundant material constructiu i escòries de ferro. La UE 24 cobreix una capa (UE 28) de color gris d'uns 20 cm de potència, sense materials arqueològics.

A continuació es documentà un paviment

molt malmès (UE 29) i conservat fragmentàriament, sobretot en una franja desigual a tocar del mur, de rajola de 15x30 disposada a la mescla i amb una preparació de morter ataronjat. El paviment cobreix la banqueta de cimentació del mur, en aquest cas d'un 8 cm d'amplada.

El mur, per sota del paviment UE 29, presenta un revestiment de morter de color taronja. Correspon a la seva fase de funcionament com a part d'un dipòsit, UE 31, del qual s'han documentat dos murs més, de 30cm d'ample, amb un desenvolupament vertical màxim d'uns 80cm. L'estructura té una amplada d'1,6m. La longitud total ha d'anar fins al mur UE 19, 3,10m. Aquest fou observat en l'embornal A4, però les dimensions d'aquesta excavació no permeteren observar l'estructura del dipòsit en la seva totalitat ni la seva seqüència estratigràfica completa. L'estrat d'amortització és la UE 30, de composició heterogènia, color taronja, amb abundant material constructiu i ceràmica del segle XVII (Blava catalana).

A 5,75m de distància del mur UE 20 en direcció oest s'evidencià el mur UE 25, de 44cm d'amplada, amb orientació N-S. En total, foren documentats 5,50m de longitud. És construït amb pedra de mesura mitjana i petita i maons lligats amb morter de calç i sorra taronja. Presenta pel costat est, la mateixa seqüència abans descrita en relació amb el mur UE 20, també documentada en l'embornal B4. La banqueta de cimentació, de 50cm d'amplada, és coberta per l'estrat UE 28.

Per sota, ja a nivell de cimentació, el mur talla la seqüència geològica. Pel costat oest es documentà la UE 27, equivalent als estrats de recreixement vinculats a la creació del carrer, en aquest cas amb presència d'ampolles, metalls i abundant totxana. Per sota es detectà la UE 33, una capa constituïda per escòries de ferro, material constructiu i escadussers fragments de pisa

decorada. Cobreix la UE 34, de color marró, argilós, amb petits carbons i ceràmica vidrada i un fragment de reflexes metàl·lics amb la tècnica del pinzell-pinta. Per sota es documentà la UE 35, un nivell d'ús de morter taronja, petites pedres i material constructiu fragmentat d'uns 10 cm de potència. Aquest estrat cobreix la banqueta del mur, de 10 cm de gruix. A continuació apareixia la seqüència geològica.

Durant l'excavació de la rasa per a rec i enllumenat públic, ubicada al carrer del Segre, es va documentar un mur corresponent al costat oest del Rec Comtal. Es tracta de la UE 37, de 60 cm d'amplada, amb una orientació NNO-SSE, amb 42 cm de longitud màxima observada. A banda i banda se li lliurava l'estrat corresponent al procés de creació de l'actual trama de carrers (UE 8), de composició heterogènia, amb materials constructius i ceràmics de cronologia recent (totxana, uralita, porcellanes). La fondària màxima de la rasa, a 1,20m, no ha permès evidenciar el final de l'estructura. El mur té tres cares vistes, essent perfectament acabat i a plom per la cara NNO. Aquest fet podria estar indicant que es tracti de part de la cimentació d'un pont. Part del Rec Comtal ja fou documentat en la intervenció dirigida per V. Triay el 2014 (094/14).

La fotografia a la que fèiem esment a l'inici del present treball, testimonia un pont sobre el Rec al carrer de Borriana. Tot sembla indicar que les troballes arqueològiques corresponen a part del mas de Can Capó, el Rec Comtal i part del citat pont.

7. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica duta a terme al carrer de Borriana, 115-123 (Districte de Sant Andreu, Barcelona) ha permès evidenciar murs i estrats vinculats amb la masia de Can Capó, i restes constructives relacionades amb un dels ponts que creuava el Rec Comtal. No obstant, la investigació ha estat sotmesa a una limitació relativa a les dimensions de l'espai excavat i a la cota final assolida, que han estat insuficients per a poder observar de manera més completa la seqüència estratigràfica. A tot això cal afegir l'alta presència de nombrosos serveis i a la creació de l'actual trama de carrers, que expliquen la destrucció de l'estratigrafia existent.

Rec Comtal al pas per la masia de Can Capó. Tomàs Fàbregas Catarineu 1942. Arxiu Fotogràfic de Barcelona. AFB3-343

Quant a l'edifici que les fonts esmenten com a Mas Capó, Can Travé o Can Pere Basté, es pot identificar el mur perimetral septentrional, que presenta dues fases constructives datables entre els segles XVIII i XIX. També s'han documentat dos murs mitgers construïts al mateix moment, que pertanyen a tres àmbits, les dimensions i funció dels quals no ha estat possible determinar per les reduïdes dimensions dels espais excavats.

S'ha evidenciat una petita porció de la seqüència estratigràfica associada, tant dels estrats pertanyents a la casa com a l'exterior, els materials de la qual venen a corroborar la documentació disponible de l'indret.

És un fenomen habitual que els processos edificatoris més recents suposin l'eliminació de l'estratigrafia més antiga, restant tan sols aquells elements amb desenvolupament vertical subterrani. Cal destacar en aquest sentit, la presència del dipòsit amortitzat amb materials ceràmics del segle XVII. Aquest únic testimoni estructural i la presència de material residual podrien fer recular la cronologia del mas.

Les fonts documentals esmenten que la masia de Can Capó⁸ havia estat ampliada en el segle XIX sobre una antiga torre construïda almenys durant el segle XVIII. Es trobava ubicada al final de l'actual carrer de Borriana, en creuar el pont sobre el Rec Comtal construït el 1897, i era rodejada de camps de blat i d'un hort en el qual el masover del mas plantava patates, tomàquets i la verdura de la temporada. També va ser coneguda en altres temps com Can Travé o Can Pere Basté, noms d'antics masovers o propietaris.

Es tractava d'un edifici de planta rectangular, distribuït en planta baixa i un pis. El primer pis presentava un canvi de nivell, coincidint amb el límit de la torre antiga i l'ampliació. Tenia una coberta de teula àrab a dues aigües, una a cada dos, la més alta a l'antiga torre i la més baixa a l'ampliació posterior. Al costat de la casa, un dels antics camps de conreu va servir a principi del segle XX com a camp de futbol per a l'equip Olímpic Ales. A la documentació consta que el darrer masover de la casa es deia Vicenç Garcia.

Rec i parròquia a Can Capó. El Rec Comtal al seu pas per la masia de Can Travé. Fons Pinyol

També s'han localitzat les restes molt minses d'una part del pont que creuava el Rec Comtal a l'alçada de Mas Capó. Aquesta important canalització vertebrà el territori de Barcelona, com a mínim des del segle X, articulant al seu voltant hortes i altres indústries, fins arribar a les grans fàbriques dels segles XIX i XX.

La seva funció principal no era conduir aigua de boca a la ciutat de Barcelona, sinó que era fer moure els molins ubicats al llarg del seu recorregut, regar les terres, abastir nous espais productius amb necessitat d'aigua, com les carnisseries, o les adoberies, etc... jugant d'aquesta manera un paper predominant en la vertebració del territori i també del seu entorn més immediat. Les dades obtingudes en la present intervenció es poden posar en relació amb les restes documentades en la intervenció dels carrers del Segre i Josep

⁸ Capdevila et alii, 2014: 52.

Soldevila⁹ i del carrer de Borriana¹⁰, és a dir, la presència del Rec Comtal juntament amb una edificació molt pròxima al seu traçat segurament per tal d'abastir-se dels seus recursos. Tot sembla indicar que aquest territori s'estructura d'una forma força similar en la zona més pròxima al Rec en aquest sector de Sant Andreu.

---

⁹ Montguiló *et alii*, 2012, Inèdita.

¹⁰ Triay, 2014, Inèdita.

8. BIBLIOGRAFIA

AADD (1992). *Història de Barcelona. La formació de la Barcelona medieval*, BANKS, P. “L’estructura urbana de Barcelona, 714-1300”. pp.25-71. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

CAPDEVILA, A.; GARCIA, A.; GÓMEZ, L.; PARADÍS, R.; PINYOL, L.; PETIT, J.; SÀNCHEZ, J.; VINYES I ROIG, P. (2014). *Les masies de Sant Andreu de Palomar. Inventari de cases de pagès andreuenques*. Llop Roig. Editorial Andreuenca. Barcelona.

CARANDINI, A. (1997). *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.

GUÀRDIA, M., ESPUCHE, A. (2002). “Consolidació d’una estructura urbana”. AADD. *La ciutat consolidada (segles XIV- XV)*. pp. 35-72. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

GUÀRDIA, M., ESPUCHE, A. (2002). “Estructura urbana”, a AADD. *Barcelona dins la Catalunya Moderna (segles XVI i XVIII)*. pp. 42-101. Enciclopèdia Catalana. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

HARRIS, E. C. (1990). *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.

MONGUILÓ, E.; HERNÁNDEZ-GUASCH, J.; MOLINAS, R. (2012). *Intervenció arqueològica a l’espai delimitat pels carrers Espronceda, ronda de Sant Martí, Josep Soldevila i passeig de la Verneda*. Inèdita. <http://cartaarqueologica.bcn.cat/3300>

PALET, J.M. 1994. *Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució del territori entre l’època íbero-romana i l’altmedieval s. II-I a.C.- s. X-XI d.C.* A *Estudis i Memòries d’Arqueologia de Barcelona* núm. 1. Centre d’Arqueologia de la Ciutat. Institut de Cultura. Barcelona.

TRIAY, V. (2014). *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva realitzada al carrer Borriana 90-144 (Sant Andreu, Barcelona)*. Inèdita.

Netgrafia

<http://cartaarqueologica.bcn.cat/>

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 1	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Gris	Cota Superior: 23,00 (en metres)	Cota Inferior: 22,70 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 2			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 2	
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Anivellament	
Textura: Sorrenca		Consistència: Compacta	
Composició Geològica: Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color: Altres	Cota Superior: 22,70 (en metres)	Cota Inferior: 22,40 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 3-8 És cobert per: 1			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 3
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil-losorrenca	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica: Matèria en descomposició			
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics, Runa			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 22,40 (en metres)	Cota Inferior: 22,10 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 12-14-20-22-25-27-37 És cobert per: 2 És tallat per: 6 És lliura a: 25-37			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 4
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles			
Composició Orgànica: Carbons			
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció			
Color: Gris	Cota Superior: 20,73 (en metres)	Cota Inferior: 19,93 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 10 És cobert per: 8 És tallat per: 6 És lliura a: 12-19			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Porcellanes			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 5
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Geològic		
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Carbonatació càlcica			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color: Taronja	Cota Superior: 19,93 (en metres)	Cota Inferior: 19,30 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 9 És cobert per: 11-18-35-36 És tallat per: 6-13-21-26			
Fase Cronològica: Altres		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 6
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Altres		
Cota Superior: 23,00 (en metres)	Cota Inferior: 21,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 3-4-5-9 És farcit per: 7			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Col·lector antic			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 7
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Canalització		
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció			
Color: Gris	Cota Superior: 23,00 (en metres)	Cota Inferior: 21,00 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Farceix a: 6			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 8
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil-losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Metall, Plàstics			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 21,35 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 4 És cobert per: 2 És lliura a: 12			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 9
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Geològic		
Textura: Gravosa	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Graves			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial:			
Color: Vermell	Cota Superior: 19,30 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 5 És tallat per: 6-13-21-26-32			
Fase Cronològica: Altres		Datació:	
Interpretació: No exhaurit			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 10
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció			
Color: Taronja	Cota Superior: 20,53 (en metres)	Cota Inferior: 19,93 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 11 És cobert per: 4			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació: Segle XIX. Relotge Roskopf	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 11
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Nivell d'ús		
Textura: Llimosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter			
Color: Blanc	Cota Superior: 19,93 (en metres)	Cota Inferior: 19,91 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 10 És lliura a: 19			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 12
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur		
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter, Pedra treballada			
Color: Blanc	Cota Superior: 21,55 (en metres)	Cota Inferior: 20,53 (en metres)	
Amplada: 0,34 (en metres)	Longitud: 10,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 19 És cobert per: 3 Farceix a: 13 Se li lliura: 4-8-14			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 13
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació		
Cota Superior: 21,55 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 5-9 És farcit per: 12-19			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 14
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil-losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres			
Composició Orgànica: Matèria en descomposició			
Composició Artificial: Material de construcció, Metall, Morter, Plàstics, Runa			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 21,35 (en metres)	Cota Inferior: 20,53 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 15 És cobert per: 3 És lliura a: 12-20			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 15
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Sorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica: Carbons, Fusta			
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció			
Color: Gris fosc	Cota Superior: 20,53 (en metres)	Cota Inferior: 19,93 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 16-36 És cobert per: 14 És lliura a: 19-20			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 16
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Nivell d'ús		
Textura: Llimosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter			
Color: Blanc	Cota Superior: 19,93 (en metres)	Cota Inferior: 19,91 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 17 És cobert per: 15 És lliura a: 19			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 17
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Cendrosa	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles			
Composició Orgànica: Carbons, Cendres			
Composició Artificial: Ceràmica			
Color: Gris	Cota Superior: 19,91 (en metres)	Cota Inferior: 19,81 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 18 És cobert per: 16 És lliura a: 19			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ceràmica policroma			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 18
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles, Graves			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció			
Color: Taronja	Cota Superior: 19,81 (en metres)	Cota Inferior: 19,66 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 17 És lliura a: 19			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ceràmica policroma			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 19
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter, Pedra treballada		
Color: Taronja	Cota Superior: 21,68 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,75 (en metres)	Longitud: 10,00 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 12 Farceix a: 13 Se li lliura: 4-11-15-16-17-18-20-25		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:
Interpretació: Amb la sabata, l'amplada total és de 85cm		

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 20
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter, Pedra treballada		
Color: Taronja	Cota Superior: 21,60 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)
Amplada: 0,60 (en metres)	Longitud: 4,50 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 3 Farceix a: 21 És lliura a: 19 Se li lliura: 14-15-22-23-24-28-29-30-31-36		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 21
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 19,90 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 5-9 És farcit per: 20		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 22
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics, Runa			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 21,30 (en metres)	Cota Inferior: 20,70 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 23 És cobert per: 3 És lliura a: 20-25			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 23
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Paviment		
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter			
Color: Gris clar	Cota Superior: 20,70 (en metres)	Cota Inferior: 20,64 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Cobreix a: 24 És cobert per: 22 És lliura a: 20-25			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ciment			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 24
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil-losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Metall, Altres			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 20,64 (en metres)	Cota Inferior: 20,40 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 28 És cobert per: 23 És lliura a: 20-25			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Escòria de ferro			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 25
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur		
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter, Pedra treballada			
Color: Taronja	Cota Superior: 22,11 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Amplada: 0,44 (en metres)	Longitud: 5,50 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 3 Farceix a: 26 És lliura a: 19 Se li lliura: 3-22-23-24-27-28-33-34-35			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 26
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació		
Cota Superior: 19,90 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques: Talla a: 5-9 És farcit per: 25			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 27
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Pedres, Sorres			
Composició Orgànica: Matèria en descomposició			
Composició Artificial: Material de construcció, Plàstics, Vidre			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 0,00 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 33 És cobert per: 3 És lliura a: 25			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Ampolles, totxana			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 28
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica: Carbons, Matèria en descomposició			
Composició Artificial: Ceràmica			
Color: Gris	Cota Superior: 20,40 (en metres)	Cota Inferior: 20,28 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 29-31 És cobert per: 24 És lliura a: 20-25			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 29	
Tipus d'U.E.: Estructura positiva		Definició: Paviment	
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Vermell	Cota Superior: 20,28 (en metres)	Cota Inferior: 20,22 (en metres)	
Amplada: 0,00 (en metres)	Longitud: 0,00 (en metres)		
Relacions Físiques:			
Cobreix a: 30-31			
És cobert per: 28			
És lliura a: 20			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Rajola de 15x30 disposada a la mescla i una preparació de morter ataronjat			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 30	
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell		Definició: Farciment	
Textura: Argil·losorrenca		Consistència: Solta	
Composició Geològica: Argiles, Sorres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Ceràmica, Material de construcció, Morter			
Color: Taronja	Cota Superior: 20,22 (en metres)	Cota Inferior: 19,20 (en metres)	
Relacions Físiques:			
És cobert per: 29			
És lliura a: 20-31			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 31
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Dipòsit	
Composició Geològica: Pedres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Morter		
Color: Blanc	Cota Superior: 20,18 (en metres)	Cota Inferior: 19,20 (en metres)
Amplada: 1,60 (en metres)	Longitud: 3,10 (en metres)	
Relacions Físiques: És cobert per: 28-29 Farceix a: 32 És lliura a: 20 Se li lliura: 30		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:
Interpretació: Planta incompleta per quedar fora de l'obra.		

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 32
Tipus d'U.E.: Estructura negativa/retall	Definició: Rasa de fonamentació	
Cota Superior: 20,18 (en metres)	Cota Inferior: 19,20 (en metres)	
Relacions Físiques: Talla a: 9 És farcit per: 31		
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:
Interpretació:		

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16		U.E.: 33
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament	
Textura: Argil-losorrenca	Consistència: Solta	
Composició Geològica: Argiles, Sorres		
Composició Orgànica:		
Composició Artificial: Material de construcció, Metall		
Color: Gris fosc	Cota Superior: 20,80 (en metres)	Cota Inferior: 20,70 (en metres)
Relacions Físiques: Cobreix a: 34 És cobert per: 27 És lliura a: 25		
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:
Interpretació: Escòria de ferro		

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 34
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argilosa	Consistència: Compacta		
Composició Geològica: Argiles			
Composició Orgànica: Carbons, Matèria en descomposició			
Composició Artificial: Ceràmica			
Color: Marró fosc	Cota Superior: 19,70 (en metres)	Cota Inferior: 19,30 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 35 És cobert per: 33 És lliura a: 25			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Poc material			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 35
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Nivell d'ús		
Textura: Sorrenca	Consistència: Compacta		
Composició Geològica:			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Morter			
Color: Taronja	Cota Superior: 19,30 (en metres)	Cota Inferior: 19,00 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 34 És lliura a: 25			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:	
Interpretació:			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 36
Tipus d'U.E.: Estrat/nivell	Definició: Anivellament		
Textura: Argil·losorrenca	Consistència: Solta		
Composició Geològica: Argiles, Graves, Sorres			
Composició Orgànica: Matèria en descomposició			
Composició Artificial:			
Color: Altres	Cota Superior: 20,40 (en metres)	Cota Inferior: 19,90 (en metres)	
Relacions Físiques: Cobreix a: 5 És cobert per: 15 És lliura a: 20			
Fase Cronològica: Època moderna (XVI-XVIII)		Datació:	
Interpretació: Color verd			

Nom Jaciment/Codi: CARRER DE BORRIANA, 115-123 CODI 006-16			U.E.: 37
Tipus d'U.E.: Estructura positiva	Definició: Mur		
Composició Geològica: Pedres			
Composició Orgànica:			
Composició Artificial: Material de construcció, Morter			
Color: Blanc	Cota Superior: 22,69 (en metres)	Cota Inferior: 0,00 (en metres)	
Amplada: 0,60 (en metres)	Longitud: 0,42 (en metres)		
Relacions Físiques: És cobert per: 3 Se li lliura: 3			
Fase Cronològica: Època contemporània (XIX-XXI)		Datació:	
Interpretació: Té tres cares vistes, essent perfectament acabat i a plom per la cara NNO. Aquest fet podria estar indicant que es tracta de part de la cimentació d'un pont.			

10. MATERIALS MOBLES

10.1. Inventari

El material és escadusser i molt fragmentat. Es tracta fonamentalment de material ceràmic (28 fragments en total), representat per la ceràmica vidriada (17 fragments on hi predomina el vidriat marró, amb presència escassa de vidriat verd i verd melat), a més d'algunes policromes i porcellanes característiques del segle XIX (6 casos).

Durant el segle XIX es desenvolupen noves decoracions influenciades pels tallers d'Alcora. És en aquest moment que apareixen les policromies en verd, ocre, rosa, manganès, blau i tons entremitjos, en detriment dels pigments tradicionals en blau, manganès i reflex.

Es documenta un mínim material residual, representat per la ceràmica blava catalana d'orles diverses, evidenciada en dos casos i un exemplar amb decoració en reflex metàl·lic de pinzell- pinta.

Destaca el perfil sencer d'un rellotge de mà (làmina 1) amb coberta de vidre. Presenta un anell exterior de bronze i un botó estriat. L'esfera és blanca amb números romans en negre. Presenta restes de ferro a l'anella, potser corresponents a la cadena. El disseny és molt similar al rellotge del proletari" ideat per Georges-Frédéric Roskopf. Aquest rellotge era molt més barat que un de prestigi venut al mateix període, atès que no tenia trets excepcionals i era d'extrema simplicitat. Un rellotge tradicional tenia entre 100 i 150 parts constituents, en contraposició de les 57 del rellotge Roskopf. Es calcula la fabricació d'unes 70.000 unitats entre 1867-1873, però fou a les darreries del segle XIX quan es construeixen dues fàbriques i proliferen els tallers que els fabriquen. Aquest desplegament de la capacitat de producció va donar lloc a la reducció de les despeses i a l'increment de les vendes en els mercats internacionals.

Intervenció arqueològica al carrer de Borriana 115-123 (Barcelona) 006-16

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
							Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.
4		1	14302	VO	PAT	TO	CA					XIX-XX	
4		1	14302	SF	PAT	TO	CA					XIX-XX	
4		1	14306	VO	PAT	TO	CA	IM		VI	VI	XIX-XX	FONS BLANC AMB IMPRESSIÓ DE MOTIUS ONDULATS AMB LÍNIES PERPENDICULARS. FILET MARRÓ AL LLAVI
4		1	14301	VO	PAT	TO	CA	PI		VI	VI	XIX-XX	FONS BLANC AMB FILET GROC I TAQUES EN MARRÓ
4		1	14003	VO	GET	TO	AO			VI	VI	XIX-XX	MARRÓ
10	01	1	20006	PS								XIX	RELOTGE DE MÀ AMB COBERTA DE VIDRE. 5,2 DIÀM. ESFERA. GRUIX 1,7. ANELL EXTERIOR DE 2,3. BOTÓ ESTRIAT DE 1. ESFERA BLANCA AMB NÚMEROS ROMANS EN NEGRE.
10		1	14104	SF	FIN	TO	AO					XIX	
10		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI	VI	XIX	MARRÓ
10		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI	VI	XIX	VERD MELAT
10		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI		XIX	VERD

Intervenció arqueològica al carrer de Borriana 115-123 (Barcelona) 006-16

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def. Fragm.	Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions	
							Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.
10		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI	VI	XIX	MARRÓ INTERIOR, VERD EXTERIOR
10		1	14003	FO	FIN	TO	AO			VI		XIX	MARRÓ
10		1	14100	SF	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XIX	
10		1	50034									XIX	FONS BLANC AMB DECORACIÓ EN BLAU
16		1	14302	VO	PDA	TO	CA					XIX	
16		1	14302	VO	PAT	TO	CA					XIX	
16		1	14003	FO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	XIX	FONS GROC AMB TRAÇOS EN VERD I INCISIÓ DE FILET I LÍNIA ONDULADA ABANS DEL VIDRAT
16		1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI	VI	XIX	MARRÓ
17		1	14003	NA	FIN	MA	AO			VI		XVII?	MARRÓ
17		1	14003	VO	CSS	TO	AO			VI	VI	XVII?	NANSETA. MARRÓ

Intervenció arqueològica al carrer de Borriana 115-123 (Barcelona) 006-16

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm. Frag.	Class. Fragm.	Def. Tipo	Tècnica	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions		
					Pasta	Int.	Ext.	Int.			Ext.	
17	1	14103	SF	ESC	TO	AO	PI		VI	VI	XVII?	MALMÈS
18	2	14003	VO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	XVIII-XIX	EXTERIOR MARRÓ, INTERIOR DE FONTS GROCS CLARS AMB TRAÇOS EN MARRÓ
18	1	14003	VO	PAT	TO	AO	PI		VI		XVIII-XIX	FONS MARRÓ AMB ONDULACIONS EN GROCS
18	1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI		XVIII-XIX	VERD
33	1	14301	VO	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	XVIII-XX	4 FILETS CONCÈNTRICS EN BLAU
33	1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI	VI	XVIII-XX	MARRÓ
34	1	14003	SF	OLL	TO	AO			VI	VI	XVII	VERD
34	1	14003	NA	FIN	MA	AO			VI	VI	XVII	VERD
34	1	14208	SF	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	XVII	

TAULA CODIS PER A INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

CERÀMICA

1. CLASSIFICACIÓ

11000	Prehistòria	13050	campaniana/vernís negre indeterminada
11001	Neolítica	13051	precampaniana
11050	del Coure	13052	campaniana A
11101	del Bronze	13053	campaniana A tardana
11101	del Bronze antic	13054	campaniana B
11102	del Bronze mig	13055	campaniana B-oide
11103	del Bronze final	13056	campaniana C
12000	Protohistòrica sense determinar	13057	campaniana empuritàna
12001	feno-púnica indeterminada	13058	etrusca vernís negre
12002	feno-púnica engalba vermella	13059	imitacions campanianes
12003	feno-púnica engalba negra	13060	vernís negre púnic
12004	no-púnica engalba comuna		
12005	grega d'occident	13100	terra sigillata indeterminada
12050	roja a torn	13101	presigillata
12051	engalba roja	13102	T S precoç
12052	pintada	13103	T S aretina
12053	comuna ibèrica	13104	T S itàlica
12054	grisa de la costa catalana	13105	T S tardo-itàlica
12055	grollera	13106	T S sudgàl·lica
12056	grans recipients d'emmagatzematge	13107	T S marmorata
13000	Món Clàssic sense determinar	13108	T S clara B
13001	grega indeterminada	13109	T S hispànica tardana
13002	<i>buchero nero</i>	13110	T S hispànica indeterminada
13003	àtica figures negres	13111	T S africana A
13004	àtica figures vermelles	13112	T S africana A/D
13005	àtica vernís negre	13113	T S africana A/C
13006	taller de les petites estampetes	13114	T S africana C
13007	taller de Rhode	13115	T S africana D
13008	taller de Nikia-Ion	13116	T S africana indeterminada
13009	taller de pàteres 3 palmetes radials	13117	imitacions T S hispànica
		13118	T S clara
		13119	T S lucente

13120	paleocristina grisa	13300	àmfora indeterminada
13121	paleocristina ataronjada	13301	àmfora massaliota
13122	<i>late Roman C</i>	13302	àmfora feno-púnica
13123	produccions orientals (corintia)	13303	àmfora ebussitana
13124	vidriada romana	13304	àmfora romana
13125	imitacions clara D	13305	àmfora greco-itàlica
13126	paleocristina pintada	13306	àmfora itàlica
		13307	àmfora gà·lica
13150	parets fines indeterminades	13308	àmfora hispànica
13151	parets fines itàliques	13309	àmfora bètica
13152	parets fines d'Acco	13310	àmfora de la Tarraconense
13153	parets fines sudgà·liques	13311	àmfora lusitana
13154	parets fines "clofolla d'ou"	13312	àmfora africana
13155	parets fines hispàniques	13313	àmfora oriental
13156	imitacions parets fines	13314	suports d'àmfores
		13315	amforiscs
13200	llàntia indeterminada	13316	disc terra cuita
13201	llàntia grega	13317	taps
13202	llàntia republicana	13318	fragments vasos retallats
13203	llàntia republicana vernís negre	13319	altres accessoris
13204	llàntia imperial	13320	<i>dollia</i>
13205	llàntia imperial de volutes	13321	àmfora rodia
13206	llàntia imperial de disc	13322	àmfora corintia
13207	llàntia africana de canal	13323	àmfora Samos
13208	llàntia africana		
13209	llàntia africana paleocristiana	13400	comuna a torn oxidada d'època indeterminada
13210	llàntia africana ARS	13401	comuna a mà oxidada d'època indeterminada
		13402	comuna a torn reduïda d'època indeterminada
13250	comuna oxidada	13403	comuna a mà reduïda d'època indeterminada
13251	comuna reduïda	13404	comuna oxidada d'època indeterminada
13252	comuna baix-imperial	13405	comuna reduïda d'època indeterminada
13253	comuna engalba blanca	13406	comuna a torn bescuitada indeterminada
13254	comuna engalba negra		
13255	comuna engalba vermella	13500	comuna oxidada medieval
13256	comuna roig pompejà	13501	comuna reduïda medieval
13257	comuna itàlica	13502	comuna bescuitada medieval
13258	comuna africana de cuina		
13259	comuna emporitana oxidada		
13260	comuna de cuina acurada		
13261	imitacions comuna africana		
13262	comuna bescuitada		
13263	ceràmica comuna de Lípari		
13264	ceràmica daurada		
13265	ceràmica eivissenca tardo antiga		
13266	ceràmica de Pantelleria		
13267	ceràmica itàlica tardo antiga		

14000	Món medieval i modern indeterminat	14126	blanca i blava de la cirera
14001	comuna oxidada a mà	14128	blanca i blava Paterna-Manises
14002	comuna oxidada a torn	14129	blanca i groga “orla d’influència del Renaixement”
14003	comuna oxidada vidriada		
14004	comuna reduïda a mà	14200	reflex metàl·lic
14005	comuna reduïda a torn	14201	reflex metàl·lic producció catalana
14006	comuna reduïda vidriada	14202	reflex metàl·lic de l’ungla
		14203	reflex metàl·lic de sanefa amb gallons
14050	islàmica indeterminada	14204	reflex metàl·lic de sanefa amb fulles
14051	islàmica verd-manganès	14205	reflex metàl·lic de sanefa en negatiu
14052	islàmica melada	14206	reflex metàl·lic decoració floral
14053	islàmica corda seca total	14207	reflex metàl·lic de fons picat
14054	islàmica corda seca parcial	14208	reflex metàl·lic de pinzell-pinta
14055	islàmica esgrafiada	14209	reflex metàl·lic decoració geomètrica
14056	islàmica pintada	14210	reflex metàl·lic amb lletres o anagrames
14057	islàmica daurada reflex metàl·lic	14211	reflex metàl·lic i blava
14058	islàmica a motlle	14212	reflex metàl·lic de Paterna
14059	islàmica comuna oxidada	14213	reflex metàl·lic de Manises
14060	islàmica comuna reduïda	14214	reflex metàl·lic de Paterna-Manises
14061	islàmica manganès sota coberta melada	14215	reflex metàl·lic sanefa reticulada
14062	islàmica vidrada		
		14250	blanca i manganès
14100	vidrada blanca	14251	blanca-manganès blau i manganès
14101	blanca i blava	14252	blanca-manganès verd i manganès
14102	blanca i blava de Barcelona	14253	blanca-manganès verd i manganès de Paterna
14103	blanca i blava catalana	14254	blanca-manganès verd i manganès de Manises
14104	blanca i blava d’orles diverses	14255	blanca-manganès verd i manganès catalana
14105	blanca i blava de la botifarrada	14256	blanca-manganès i verd
14106	blanca i blava de l’arracada	14257	blanca-manganès i polícroma
14107	blanca i blava d’influència francesa		
14108	blanca i blava de la cirereta	14300	pisa blanca
14109	blanca i blava de faixes o cintes	14301	pisa decorada
14110	blanca i blava de la Segarra	14302	porcellana
14111	blanca i blava d’Escornalbou	14303	Pickman/Cartuja
14112	blanca i blava de la panotxa	14304	d’importació
14113	blanca i blava regalats	14305	maiolica lligur
14114	blanca i blava de Poblet	14306	polícroma
14115	blanca i blava de sanefa negativa		
14116	blanca i blava de transició	14400	vaixella segle XX
14117	blanca i blava amb la Tau		
14118	blanca i blava d’influència de Savona	15000	material ceràmic no recipient
14119	blanca i blava corbata o palmera		
14120	blanca i blava ditada		
14121	blanca i blava de blondes		
14122	blanca i blava de Paterna		
14123	blanca i blava de Manises		
14124	blanca i blava de Manises i groga		
14125	blanca i blava de la figueta		

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SN
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
abocador	AB
escòria	ER
pom agafor	AG
broc	BR
orelleta	OR
peu	PE
pivot	PI
bec	BE

Per a llànties:

<i>Infundibulum</i>	IN
Pico (<i>rostrum</i>)	RO
Orla (<i>margo</i>)	MA
Disc	DI
Volutes	VL

3. TIPOLOGIA: Per materials del Món Clàssic amb una tipologia ja establerta.

ABAS.	Abascal
AFRIC.	Africana
AGUARD.	Aguarod
ALM.	Almagro
ATL.	Atlante
BAIL.	Bailey
BEL.	Beltran
BRUCK.	Bruckner
DECHEL.	Dechelette
DRAG	Dragendorf
DRES.	Dressel
EBUS.	Ebusitana
GOUD.	Goudineau
H.	Hayes
HALT.	Haltern
HERM.	Hermet
KEAY	Keay

LAMB.	Lamboglia
LAIET.	Laietana
LOPEZ	López Mullor
LUDOW.	Ludowici
M.	Morel
MEZQ.	Mezquiriz
OBER.	Oberaden
OELM.	Oelman
OST.	Ostia
OSW.	Oswald
PALL.	Pallarès
PASC.	Pascual
RIG.	Rigoir
RITT.	Ritterling
SAL.	Salomonson
SPT.	Spitzer

4. FORMA: Per a materials no classificats tipològicament. Bàsicament, ceràmiques prehistòriques, medievals i modernes)

Ceràmica a mà:

bol/vas carenat	BCA
bol/vas cilíndric	BCI
bol/vas bitroncocònic	BBT
bol/vas troncocònic	BTR
bol/vas elíptic	BEL
bol/vas globular	BGL
bol/vas globular amb coll	BGC
bol/vas germinat	BGE
bol/vas múltiple	BMU
bol/vas ovoide	BOV
bol/vas perfil en S	BPS
bol/vas semiesfèric	BSE
bol/vas subesfèric o subesfèric de vora exvasada	BSU
copa	COP
cullera	CUL
formatgera	FOR
forma indeterminada	FIN
fragment retallat no perforat	FRN
fragment retallat perforat	FRP
gresol	GES
paleta	PAL
plat carenat	PCA
plat/tapadora	PLT

plata PLA
suport SOP
tassa TAS

Ceràmica a torn:

Ceràmica grega

Alabastró ALA
Àmfora AMF
Aryballos ARY
Hydria HYD
Kalathos KAL
kratera calze KCA
kratera campana KCP
krateracolumnes KCO
kratera volutes KVO
kylix KYL
lebes LEB
lekythos LEK
oinochoe OIN
pelike PEL
skiphos SKI
stamnos STA
ungüentari bulb UBU
ungüentari fusiforme UFU
ungüentari UGU

Ceràmica clàssica, medieval i moderna

abeurador ABE
ampolla AMP
bací BAC
barral BLN
bol BOL
canalobre CAN
cassola CSS
cassola patina cendrosa CSC
càntir CAT
catúfol CAF
colador COL
copa COP
cossi COS
cremaperfums CRP
cubell CUB
escalfeta ESF
escudella ESC
escudella d'orelletes EOR
fogó FOG
formes amb abocador FAB
formes obertes FOB
formes tancades FTA

forma indeterminada FIN
fruiter FRU
gerra GER
gerreta GET
gerro GRR
gibrell GIB
got GOT
greixonera GRE
guardiola GUA
llàntia cassola i bec pessigat LCB
llàntia peu alt LPA
llàntia piquera LPI
llumanera LLU
menjadora MEN
mesura MES
morter MOR
motlle MOT
motlle sigillata MSG
olla OLL
olla patina cendrosa OPC
orsa ORS
pàtera PTT
plat PAT
plat d'ala PDA
plat/tapadora PTA
plat/tapadora vora fumada PTF
plata PLA
plat tallador PTL
poal POA
pot POT
pot de farmàcia PFA
rentamans REN
safata SAF
saler SLR
salsera SAL
servidora SEV
setrill SET
sitra SIT
suport SOP
suport d'anell SAN
suport rodet SRD
tallador TAL
tapadora TAP
tassa TAS
tenalla TEN
test TES
tinter TIN
tupí TUP
urna URN
xocolatera XOC

Material ceràmic no recipient (codi classificació 15000):

artefacte no definit	AND
bola	BLA
cilindres de forn	CFO
dena	DEN
fgura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fragment d'argila indet.	FAI
fussaiola	FUS
joguina	JOG
màscara	MAS
pes de teler circular	PTC
pes de teler oval	PTO
pes de teler rectangular	PTR
pes de teler indeterminat	PTI
pes de teler troncocònic	PTT
pipes	PIP
placa	PLC
rodet	ROD
tres peus terrisser	TPT
disc circular terrisser	DCT
suport llar de foc	SLF
peça circular foradada	PCF

4. TÈCNICA

a mà	MA
a torn	TO
a torn lent	TL
a motlle	MO
motlle cistelleria	MC
ensablada	EN
indeterminada	IN

5. DECORACIÓ

acanalada	AC
aiguada	AG
aplicació	AL
aplicació metàl·lica	AM
aplicació pasta blanca	AL
aplicació pasta roja	AR
aplicació pedres	AP
baquetons	BA
barbotina	BB
bigoti	BI

botons	BO
calada	CA
cordons digitacions	CD
cordons incisió	CI
cordons impressió	CM
cordons llisos	CL
cordons pessigats	CP
ditada	DI
esgrafiada	ES
excisa	EX
impresa canya/os	IO
impresa cardial	IC
impresa cistelleria	IL
impresa digitada	ID
impresa espàtula	IE
impresa estampillada	NP
impresa pinta	LL
impresa punxó	MA
impresa puntillada	MG
impresa raspatllada	MO
impresa teixit	IT
impresa ungulada	IU
impresió fent incisió	IM
impressions diverses	IF
incisa	IN
incisa pintada	NP
llengüeta	LL
mamellons	MA
mangra	MG
motlle	MO
mugró	MU
ondulació en vora	OV
perforada	PF
pessigada	PE
pintada blanca	PB
pintada negra	PN
pintada roja	PR
pintada roig-marronós	PM
polícroma	PP
pseudoexcisa	PS
rodeta	RO
vernís roig	VR

6. PASTA

grollera	GO
grollera oxidada	GO
grollera reduïda	GR
grollera mixta	GM
acurada oxidada	AO

acurada reduïda	AR
acurada mixta	AM
acurada bescuitada	AB
grollera bescuitada	GB
bescuitada	BE
caolínica	CA

7. ACABATS

allisat	AL
allisat amb fang	AF
arenós	AR
brunyit	BR
encastació de fang	EF
engalbat	EN
esmaltat	EM
espatulat	ES
estriat	ET
marques terrisser	MT
pàtina cendrosa	PC
pentinada	PE
pintat	PI
rugós	RU
<i>strice</i>	ST
vernissat	VE
vidrat	VI

METALL

1. CLASSIFICACIÓ

20000	indeterminat
20001	bronze
20002	ferro
20003	plata
20004	or
20005	plom
20006	aleacions diverses
20007	altres metalls
20008	coure

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap	AGC
alabarda	ALB
àncora	ANC
anell	ANL
anella	ANE
arracada	ARR
arreus de cavall	ARC
artefacte indeterminat	ATI
ast	AST
bala	BAL
barra	BRR
bola/boleta	BLT
bomba	BOM
botó	BOT
braçalet	BRA
braser	BRS
cadena	CAD
clau	CLA
dena	DEN
destral	DRT
diadema	DMA
didal	DID
elements de carro	ECR
elements religiosos	ERE
enformador	ENF
escarpa	EPA
escòria	ESR
escultura	ESC
escut	EST
espasa	ESP
falcata	FAL
fíbula indeterminada	FBI

fíbula anular	FAN
fíbula d'apèndix caudal	FAC
fíbula de bucla	FBU
fíbula de naveta	FNA
fíbulade pivot	FPV
fíbula doble ressort	FDR
fíbula indígena de colze	FIC
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fil/frag. riscle/anell/braçalet	FFR
frontissa	FTS
ganivet	GNV
gerra	GER
globelet	GOB
llingot	LIN
mirall	MRL
moneda	MON
pectoral	PEC
penjant	PJA
pinces	PNC
placa	PLC
pondius	PON
punta fletxa	PFL
punta llança/javelina	PLJ
punxó	PNX
punyal	PNY
serra	SER
sivella	SIV
vas	VAS
xinxeta	XIN

3. TÈCNICA

forja	FJ
fosa	FS
cisellar	CS
repussar	RP
calat	CL

VIDRE

1. CLASSIFICACIÓ

30000	vidre
30001	pasta vítrea
30002	cristall
30003	escòria

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SF
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
peu	PE
pivot	PI
bec	BE
pom/agafador	AG
escòria	ER
boca	BO

3. FORMA

fragment no definit	VIN
ampolla	AMP
amforisc	VAR
barreta	BAR
bol	BOL
camafeu	VCS
copa	COP
dena	DEN
element construcció	VEC
element d'ús funerari	VEF
element d'ús personal	VEP
flascons	VFL
gerra	GER
plat	PAT
plata	PLA
setrill	SET
ungüentari	UGU
vas	VAS

4. TÈCNICA

realització no definida	VIN
vidre-mosaic	AMP
motlle decorat	VAF
motlle baix relleu	MB
motlle volum rodó	MR
poliment	VL
tallat	VT
gravat	VG
amb aplicacions	VA
fondi d'or	VO
pintat	VP
bufat	VG

MATERIAL LÍTIC

1. CLASSIFICACIÓ

40000	indeterminat	anell	ANE
40001	sílex	artefacte indeterminat	ATI
40002	quars	artefacte no definit	ATD
40003	jaspi	baix relleu	BAR
40004	granit	bala	BAL
40005	arenisca	bola	BLA
40006	volcànic	braçalet	BRA
40007	micaesquistos	braçalet d'arquer	BÇA
40008	caliça	cassoleta	CTA
40009	marbre	dena	DEN
40010	alabastre	enformador	ENF
40011	conglomerat	escultura	ESC
40012	travertí	figura zoomorfa	FZM
40013	pissarra	figura antropomorfa	FAN
40014	pedres precioses	gresol	GES
40015	minerals	inscripció	INS
40016	fòssils	mà de molí	MMO
40017	rierencs	molí barquiforme	MBA
40018	calcària	molí (roda)	MOL
		morter	MOR
		motlle de fundició	MFU
		peça circular foradada	PCF
		peça circular no perforada	PCN
		pedestal	PED
		penjant	PJA
		placa	PLC
		placa decorada	PDC
		placa foradada	PFD
		punyal	PNY
		sarcòfag	SAR

2. FORMA

pedra tallada no retocada ascla	ASC
pedra tallada no retocada fulla	FLL
pedra tallada no retocada rebuig	REB
nucli fragmentat	FNU
nucli amb còrtex	NCO
nucli sense còrtex	NSC
pedra retocada perforador	PFD
pedra retocada gratador	GRA
pedra retocada rascadora	RAS
pedra retocada làmina de dors	LDO
pedra retocada làmina retocada	LRE
pedra retocada punta de dors	PDO
pedra retocada punta (retoc simple)	PUN
pedra retocada geomètric	GEO
pedra retocada denticulat	DNT
pedra retocada truncadura	TRU
pedra retocada punta de fletxa	PFL
pedra retocada osca	OSC
pedra polida cisell	CIS
pedra polida destal	DTA
allisador	ALS
àncora	ANC

MATERIALS CONSTRUCCIÓ

1. CLASSIFICACIÓ

50000	alabastre
50001	arenisca
50002	elements ceràmics
50003	estuc/arrebossat
50004	fusta
50005	ímbrex
50006	indeterminat
50007	maó
50008	marbre
50009	morter
50010	mosaic
50011	tessel·les
50012	opus signinum
50013	pintura/estuc pintat
50014	rajoles
50015	tegula
50016	tegula “mammata”
50017	tegula de suports
50018	terracotes
50019	tovots/tapial
50020	cornisa
50021	columna
50022	capitell
50023	carreu
50024	antefix
50025	canonada
50026	gàrgola
50027	tubuli
50028	teula vidrada
50029	teula
50030	rajola blanca i blava (XVI)
50031	rajola blanca i blava moderna (XVII-XVIII)
50032	rajola polícroma (XVIII- XIX)
50033	rajola polícroma anterior (XVIII)
50034	rajola blanca i blava anterior (XVIII)
50035	canaló
50036	motllura
50037	rajola vidrada
50038	totxana

MATÈRIA ORGÀNICA

1. CLASSIFICACIÓ

60000	matèria orgànica general
60001	os
60002	ivori
60003	closca
60004	fusta treballada
60005	teixit
60006	cuïro
60007	vegetals
60008	paper
60050	restes antropològiques
60051	macrofauna
60052	microfauna
60053	fauna aquàtica
60054	malacofauna
60055	fusta no treballada
60056	carbó
60057	granes
60058	fauna terrestre no definida

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap agulla o punxó	AGC
ampolla	AMP
anell	ANE
aplic	APL
artefacte d'os/petxina/ibori	OPI
artefacte no definit	AND
beiana	BEI
bossa	BSA
botó	BOT
braçalet	BRA
caixa	CXA
calçat	CÇA
cistell	CTL
cistelleria	CIS
corda	CDA
corn tallat	COT
cullera	CUL
cullereta tocador	CUT
dau	DAU
dena	DEN
dent decorada	DTD
dent perforada	DTP

diari	DIA
enformador	ENF
espàtula	ESP
falange decorada	FLD
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fitxa de joc	FIJ
frontissa	FTS
fus	FUS
fusta frag. indet.	FFI
fusta construcció naval	FCO
fusta construcció	FCN
ganxet	GAN
mànec	MEC
marcador	MCD
penjant	PJA
petxina frag. polida	POP
pinta	PNT
polidor	PUL
punta fletxa	PFL
punxó	PNX
punyal	PNY
raspall	RAS
resquill apuntat	RQA
sabates	SAB
tapadora	TAP
teixit	TXI
ullal porc sengnar tallat	UPS

3. TÈCNICA

matèria prima sense modificar	MPS
matèria prima en procés de fabricació	MPF
matèria prima modificada	MPM

MOSTRES PER A ANÀLISIS

70000	terra
70001	morter
70002	pedra
70003	metall
70004	carbó (anàlisi antracològica)
70005	pol·len
70006	granes
70007	llavors
70008	carbó (C14)

10.2. Dibuix i Fitxa de restauració

LÀMINA 1: rellotge de mà amb coberta de vidre amb esfera blanca i números romans en negre. Possible fabricant o a imitació dels rellotges Roskopf.

Jaciment: 006/16 Carrer de Borriana, 115-123. Districte de Sant Andreu (Barcelona)
Núm. inventari: 006-16-10-01
Mides: Ø 5,2 cm, gruix 1,7 cm

LÀMINA 1

IDENTIFICACIÓ DE LA PEÇA

Objecte	Material de substrat	Tècnica	Descripció	Mesures	Dades arqueològiques				
rellotge	bronze		Rellotge de butxaca. Conserva vidre i mecanisme.	h.	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Codi Interv.</th> <th>Denominació intervenció</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>006/16</td> <td>Carrer Borriana, 115-123</td> </tr> </tbody> </table>	Codi Interv.	Denominació intervenció	006/16	Carrer Borriana, 115-123
Codi Interv.	Denominació intervenció								
006/16	Carrer Borriana, 115-123								
Tipologia	vidre			amp.	53 mm				
	Estrat superficial			llarg.	79 mm				
Cronologia			gruix	18 mm					
Finals s.XIX			∅		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Identificació arqueològica</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>UE 10</td> </tr> </tbody> </table>	Identificació arqueològica	UE 10		
Identificació arqueològica									
UE 10									

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Anàlisi visual				Anàlisi físico-química	
alteracions físiques		productes de corrosió		Tipus d'anàlisi	
Estat peça	Tipus alteració	Prod. corrosió	Afectació		
peça completa	fractura	òxids	extesa		
Núm fragments	ratllades	carbonats	extesa		
1	terra concrec.	clorurs	extesa		
	deformacions				
				Resultats	

INTERVENCIÓ ANTERIORS

Intervencions in situ					Laboratori		OBJECTIUS	
Acció	Producte	%	Dissolvent	Sistema aplicació			☒ Neteja	
embalatge	bossa polietilè, caixa hermètica						☒ Estabilització	
							☐ Consolidació	
							☐ Restauració	
							☒ Embalatge	
☐ Documentació gràfica ☐ Veure observacions								

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

[Més imatges](#)

PROCÉS CONSERVACIÓ-RESTAURACIÓ

Neteja / Tractament químic

Tractament	Objectius	Producte	%	Dissolvent	Sistema d'aplicació	Temps	T°C	Test	Valoració
A	eliminació brutícia sup. i prod. corrosió	aigua destil.lada 50% + alcohol			bisturí i lupa binocular			☐ positiu	insuficient
B	eliminació dipòsits superficials	fresa diamant i raspall met.			micromotor			☐ positiu	suficient
C	extracció del vidre				bisturí			☐ positiu	suficient
D	Eliminació corrosió i brutícia del vidre				ultrassons	15 min	35	☐ positiu	insuficient
E	Eliminació restes concreció del vidre				raspall sintètic			☐ positiu	suficient
D								☐ positiu	suficient
F	eliminació òxids	aigua destil.lada 50% + alcohol			bisturí i lupa binocular			☐ positiu	suficient
G	igualació de superfície				llapis fibra de vidre			☐ positiu	suficient
	assecatge				ambient			☐ positiu	suficient
	Muntatge del vidre							☐ positiu	suficient
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	
								☐ positiu	

Restauració		
Procediment	Producte	Aplicació
Unió fragments ☐		
Reintegració ☐		
Acabat superfície ☒	cera microcristal·lina	extesa
Altres ☐		

Inhibició						
Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge
Timol*	2	alcohol	pinzell	2h	amb	ambient

Consolidació						
Producte	%	Dissolvent	Aplicació	Temps	T°C	Assecatge

REFERÈNCIES GRÀFIQUES		
Nº Gràfic	Suport gràfic	Moment
I 13535a	foto digital	inicial
I 13535b	foto digital	inicial
I 13535c	foto digital	inicial
I 13535d	foto digital	inicial
I 13535e	foto digital	inicial
P 13535a	foto digital	procés
P 13535b	foto digital	procés
F 13535a	foto digital	final
F 13535b	foto digital	final
F 13535c	foto digital	final
F 13535d	foto digital	final
F 13535e	foto digital	final

EMBALATGE	
☐	Bossa polietilè amb tanca
☒	Caixa hermètica
☐	Regulador d'humitat
☒	Suport especial <input type="text" value="Llit d'espuma de polietilè"/>
☐	Altres <input type="text"/>

RECOMANACIONS DE CONSERVACIÓ	
H.R.	<input type="text" value="entorn el 30%"/>
T.C°	<input type="text" value="18 - 20 °C"/>
Lux	<input type="text" value="inferior a 50 lux"/>
Altres	<input type="text"/>

OBSERVACIONS

* El bany de Timol no s'ha efectuat per immersió total de la peça. La preperació només ha cobert el rellotge fins a la seva obertura superior (evitant la infiltració de líquid a l'interior del mecanisme).

La corrosió interna de la peça sobresortia a través de les esquerdes que presenta la caràtula on hi ha inscrits els números.

S'efectua una netja molt curosa per no eliminar la tinta que es conservava sota la corrosió.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

TRACTAMENT	
Efectuat per	<input type="text" value="Mariona Parera (G&G)"/>
Revisat per	<input type="text"/>
Data inici	<input type="text" value="26/03/2018"/>
Data final	<input type="text" value="11/05/2018"/>

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació fotogràfica

Foto 1: Inicial de la intervenció direcció O

Foto 2: Inicial de la intervenció direcció E

Foto 3: Inicial de la intervenció direcció O

Foto 4: Inicial de la intervenció cruïlla amb carrer de Josep Soldevila

Foto 5: Perfil S al sector Est

Foto 6: Tram inicial, sector E

Foto 7: Tram inicial, sector E

Foto 8: Perfil S al sector Est

Foto 9: Mur UE 12

Foto 10: Mur UE 12

Foto 11: Mur UE 12. Cara N amb seqüència estratigràfica

Foto 12: Murs UE 12 i UE 19. Costat N

Foto 13: Murs UE 12 i UE 19. Costat N

Foto 14: Mur UE 12. Costat S

Foto 15: Mur UE 12. Costat S

Foto 16: Murs UE 12 i UE 19. Costat S

Foto 17: Murs UE 12 i UE 19. Costat S. Inicial UE 18

Foto 18: Murs UE 12 i UE 19. Costat S

Foto 19: Murs UE 12 i UE 19. Costat S

Foto 20: Murs UE 12 i UE 19. Costat N

Foto 21: Murs UE 12 i UE 19. Costat N. Banqueta de fonamentació. Inicial UE 5

Foto 22: Murs UE 12 i UE 19 i banquetta de fonamentació. Costat S

Foto 23: Murs UE 12 i UE 19 i banquetta de fonamentació. Costat N

Foto 24: Mur UE 12

Foto 25: Murs UE 12 i UE 19

Foto 26: Murs UE 12, UE 19 i UE 20

Foto 27: Mur UE 12

Foto 28: Murs UE 12, UE 19 i UE 20

Foto 29: Vista general mur UE 12

Foto 30: Cara sud del mur UE 12. Embornal A3

Foto 31: Cara sud del mur UE 12. Embornal A3

Foto 32: Vista parcial del mur UE 19

Foto 33: Mur UE 19

Foto 34: Mur UE 20

Foto 35: Mur UE 20. Costat E

Foto 36: Mur UE 20. Costat E

Foto 37: Mur 20 i 12. Direcció Est

Foto 38: Costat oest del mur UE 20. Paviment UE 29

Foto 39: Mur UE 20. Paviment UE 29. Mur UE 25

Foto 40: Mur UE 25. Paviment UE 29. Mur UE 20

Foto 41: Alçat oest mur UE 20. Dipòsit UE 31

Foto 42: Dipòsit UE 31

Foto 43: Dipòsit UE 31

Foto 44: Mur S de dipòsit UE 31

Foto 45: Mur O de dipòsit UE 31

Foto 46: Mur UE 20. Rebaix general

Foto 47: Mur UE 20 amb tram de mur UE 19

Foto 48: Mur UE 20 tram Nord

Foto 49: Mur UE 20. Tram Sud

Foto 50: Mur UE 20. Tram Nord

Foto 51: Mur UE 20

Foto 52: Mur UE 25

Foto 53: Cara oest del mur UE 25

Foto 54: Cara oest del mur UE 25

Foto 55: Cara est del mur UE 25

Foto 56: Cara est del mur UE 25

Foto 57: Cara est del mur UE 25 amb banqueteta

Foto 58: Cara est del mur UE 25 amb banqueteta

Foto 59: Banqueta est del mur UE 25

Foto 60: Cara oest del mur UE 25

Foto 61: Banqueta oest del mur UE 25

Foto 62: Mur UE 25. Banda Nord

Foto 63: Mur UE 25. Banda Sud

Foto 64: Mur UE 25. Mirant al S

Foto 65: Mur UE 25. Mirant al N

Foto 66: Cara est del mur UE 25 embornal B4

Foto 67: Cara Sud del mur UE 19 i mur UE 20 a embornal A4

Foto 68: Rasa d'enllumenat. Direcció O

Foto 69: Rasa d'enllumenat. Direcció O

Foto 70: Rasa d'enllumenat. Direcció E

Foto 71: Embornal A1

Foto 72: Embornal A2

Foto 73: Embornal A3. Murs UE 12 i UE 19

Foto 74: Cara Sud del mur UE 19 i mur UE 20 a embornal A4

Foto 75: Embornal A5

Foto 76: Embornal B1

Foto 77: Embornal B2

Foto 78: Embornal B3

Foto 79: Cara est del mur UE 25 embornal B4

Foto 80: Embornal B5

Foto 81: Tram final cruïlla amb carrer del Segre. UE 37

Foto 82: Mur UE 37

Foto 83: Alçat O mur UE 37

Foto 84: Alçat E mur UE37

Foto 85: Alçat E mur UE37 amb part de l'alçat NO

Foto 86: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial

Foto 87: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial

Foto 88: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial

Foto 89: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial

Foto 90: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial

Foto 91: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial. Embornal B4

Foto 92: Cobriment de les estructures després de l'afectació parcial. E 37

10.2. Documentació Planimètrica

NOM DEL PROJECTE

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA AL CARRER DE BORRIANA, 115-123.

CODI 006/16

MUNICIPI

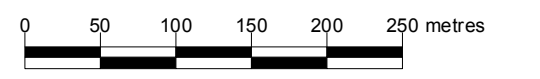
BARCELONA

DISTRICTE

SANT ANDREU

LLEGGENDA

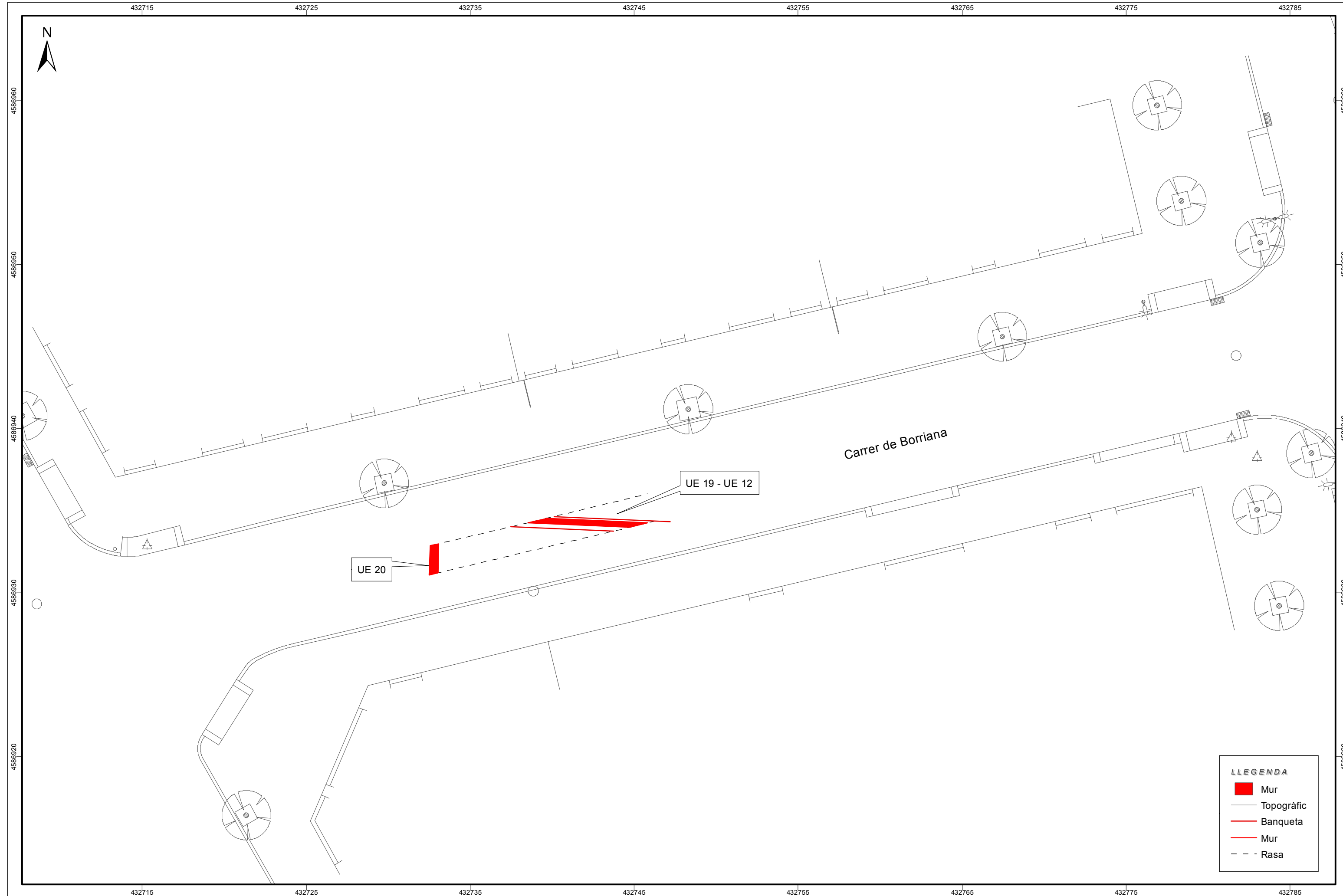
Escala 1:5.000
originals DIN-A3

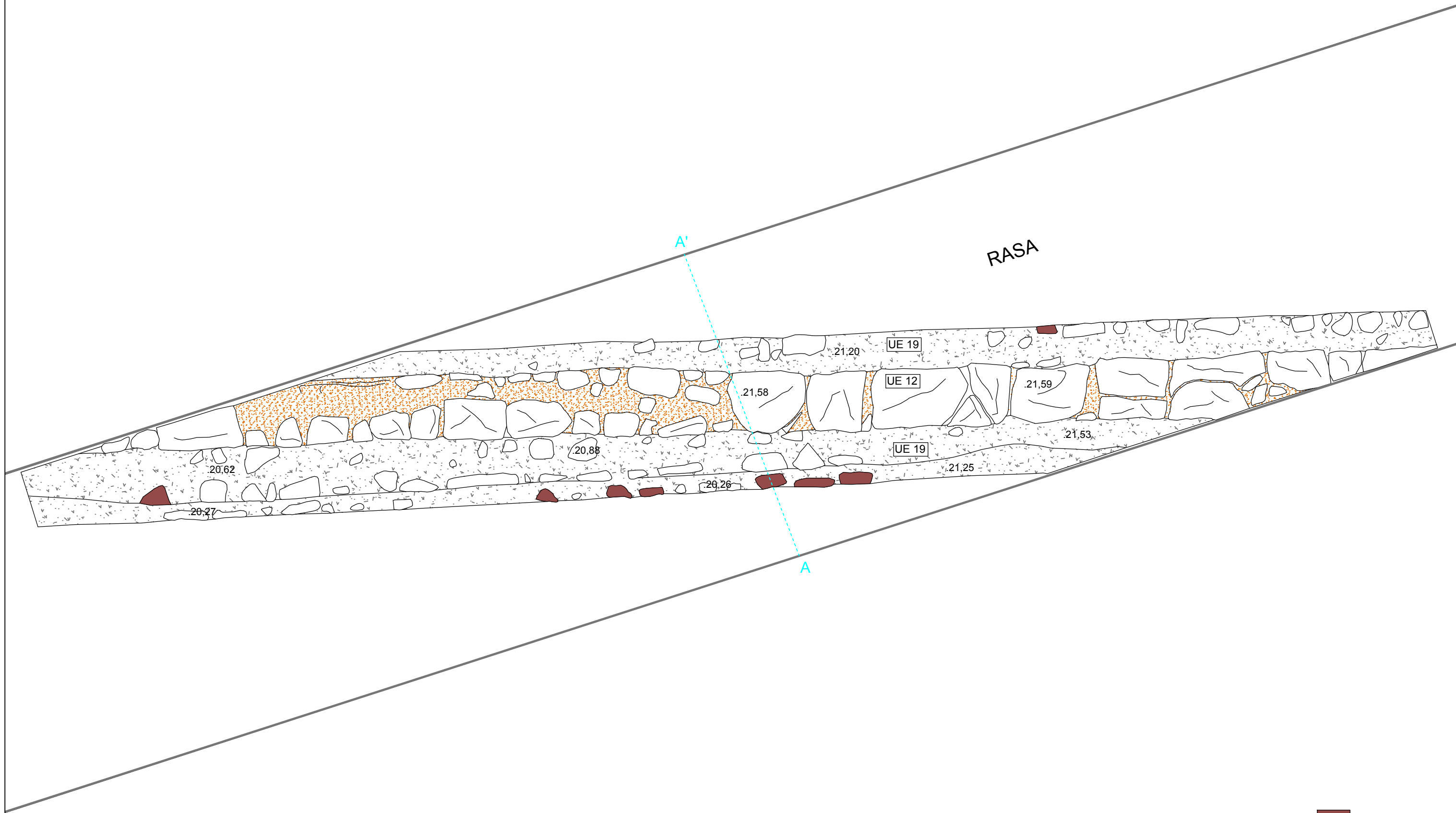

BASE CARTOGRÀFICA: ICC www.icc.cat
PROJECCIÓ UTM FUS 31N / ETRS 89

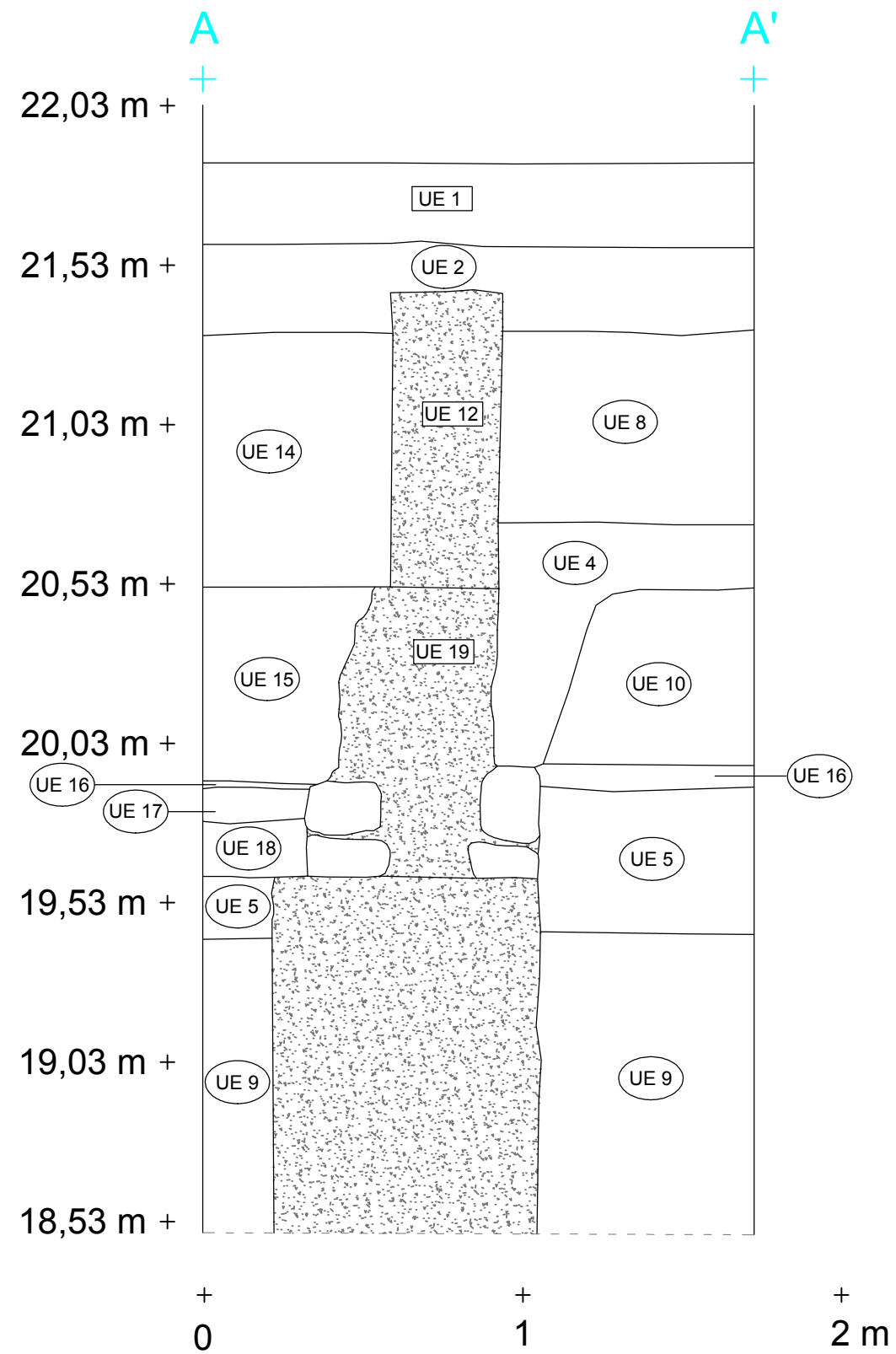
PLÀNOL NÚM.: 1

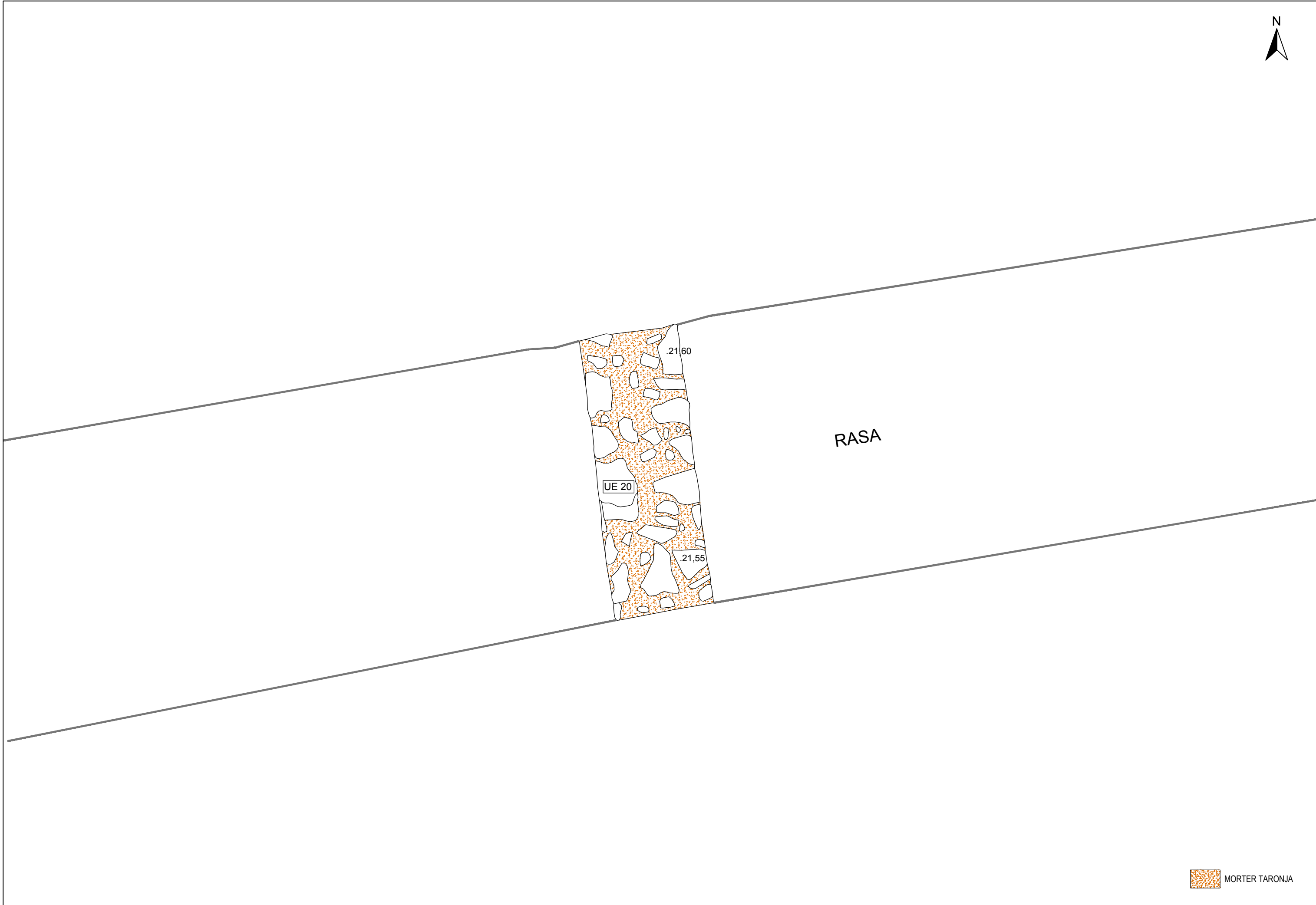

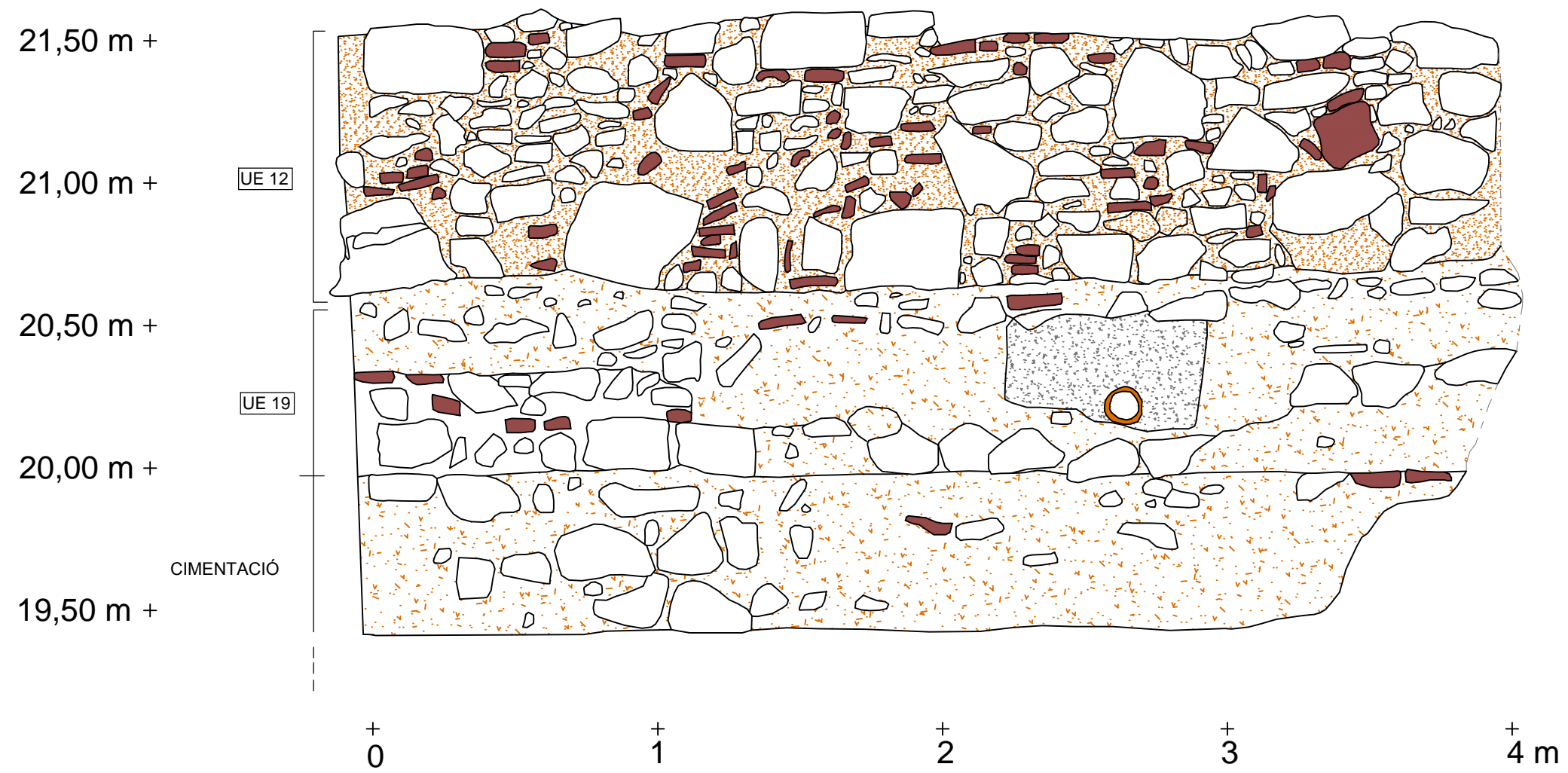
- MAÓ / TEULA
- MORTER TARONJA

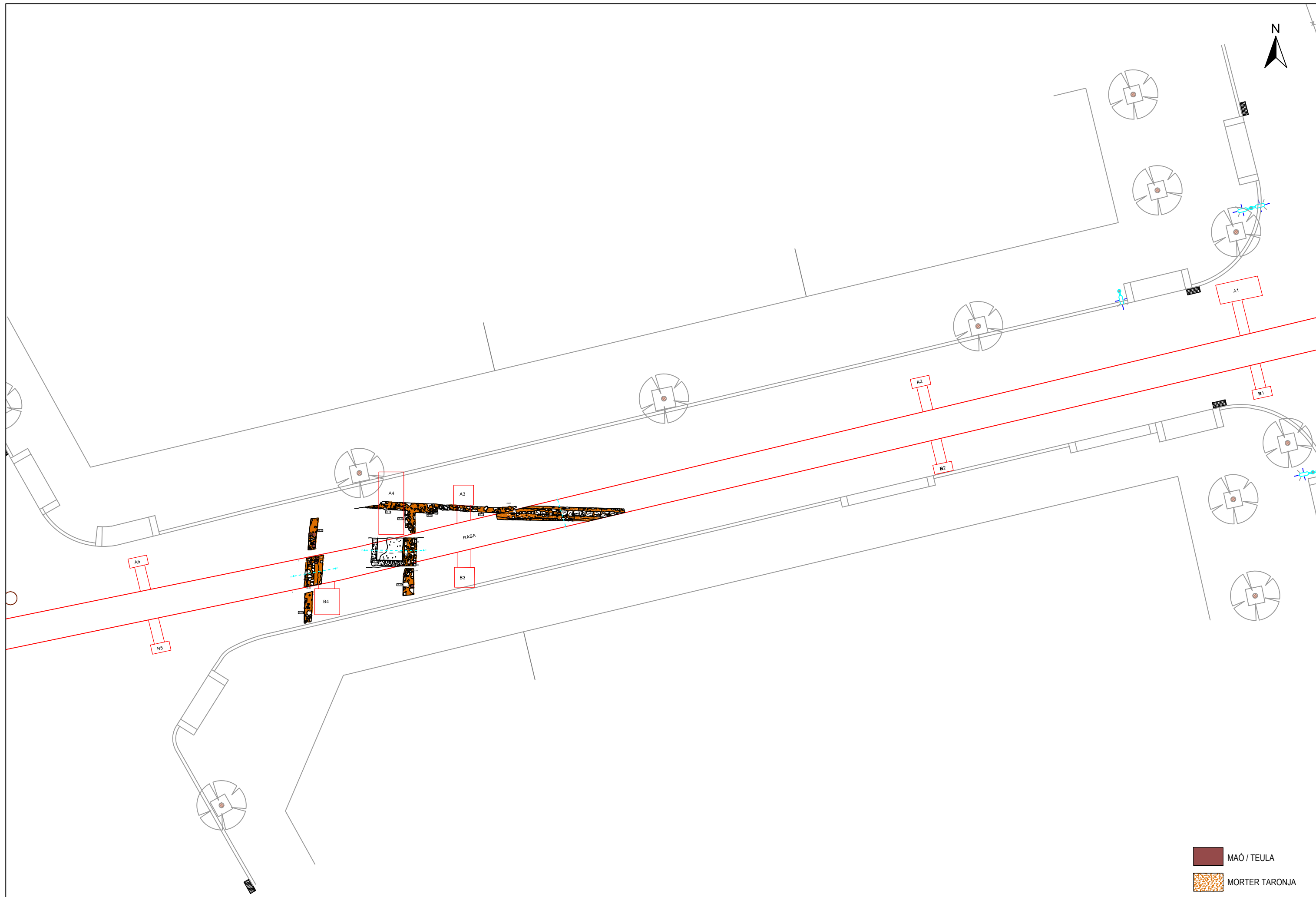

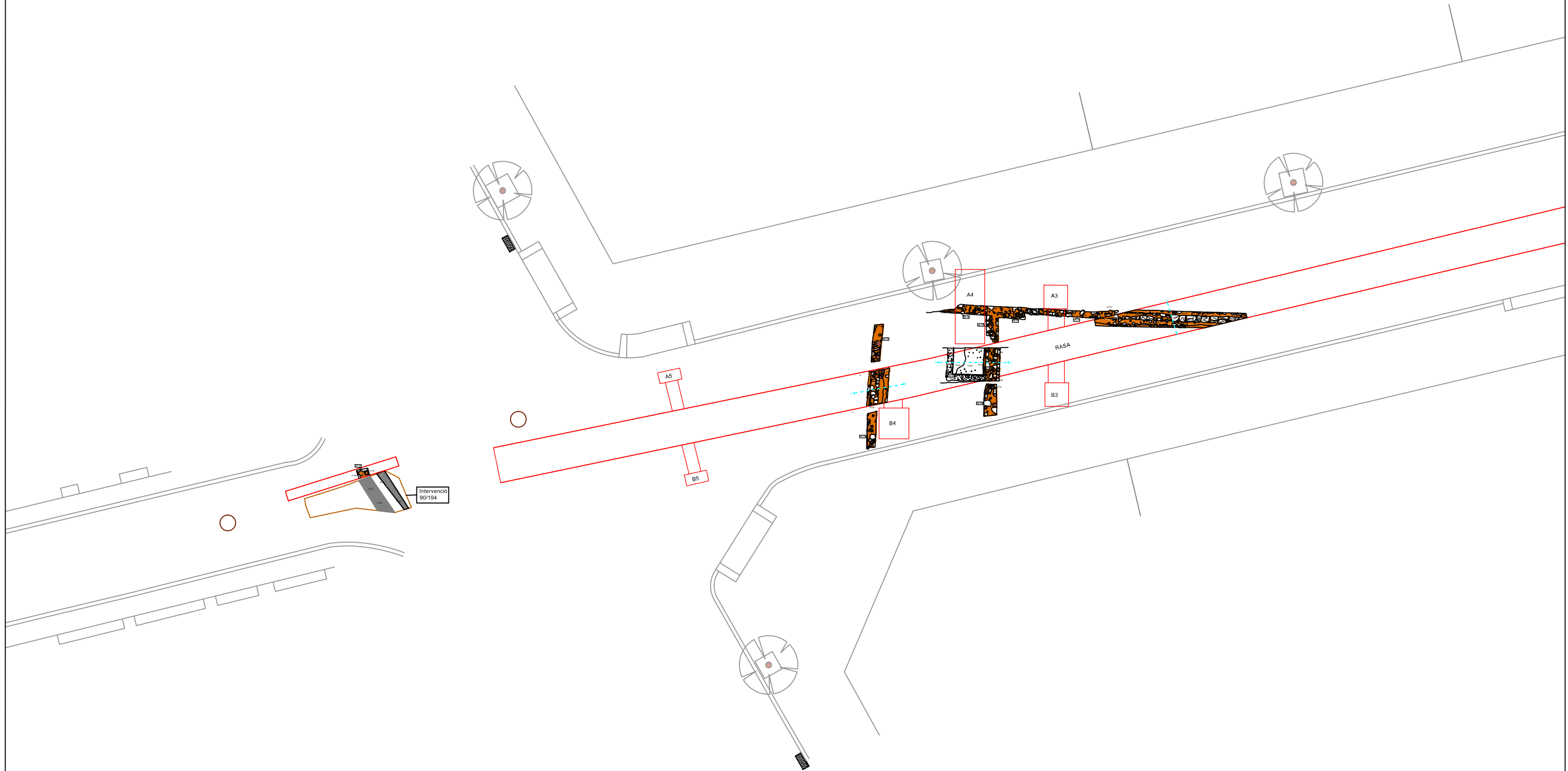
 MORTER TARONJA

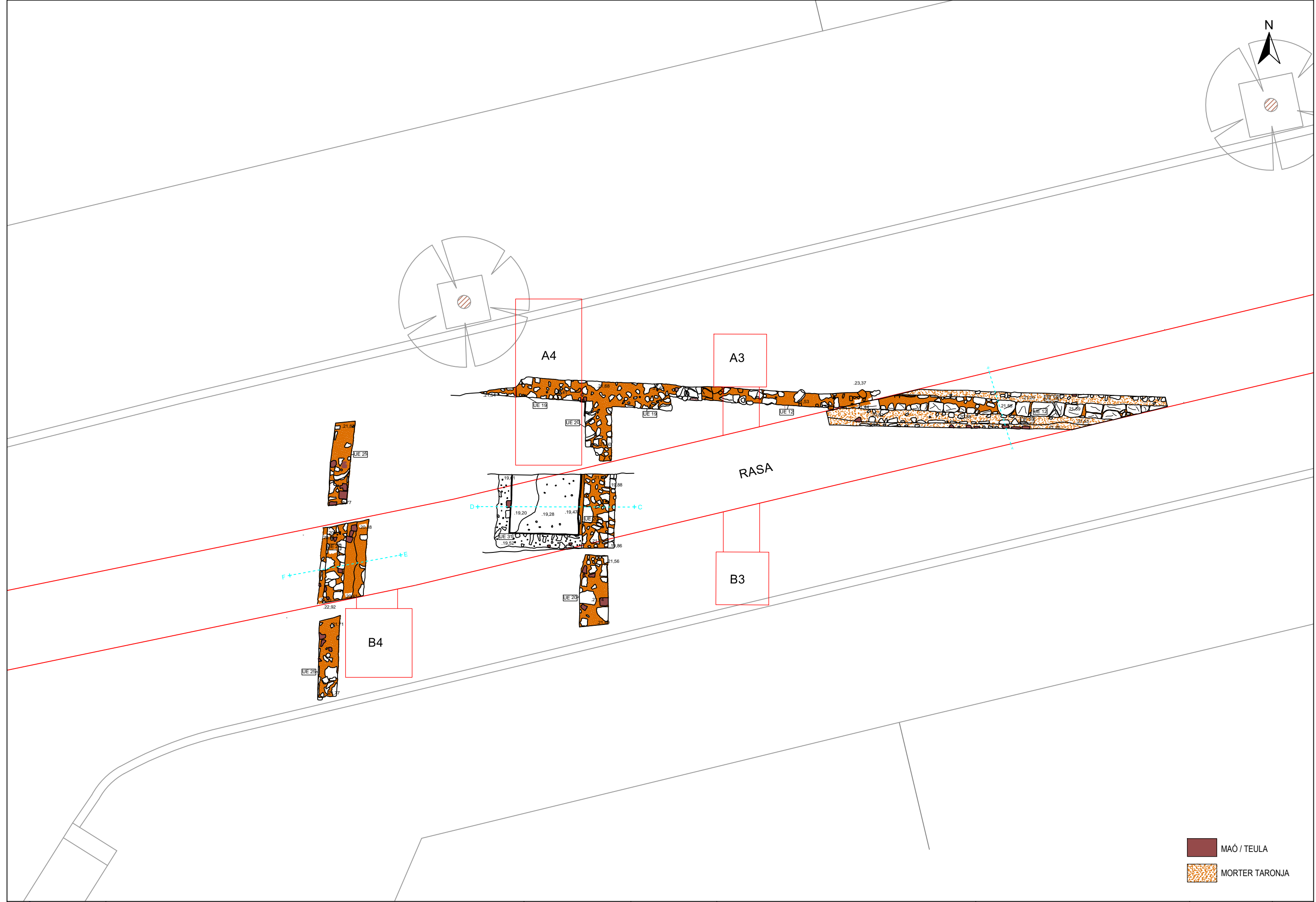
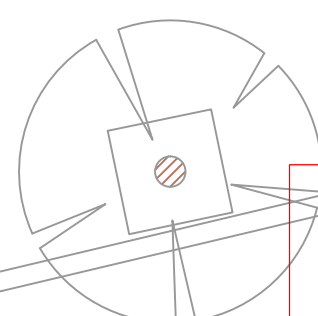
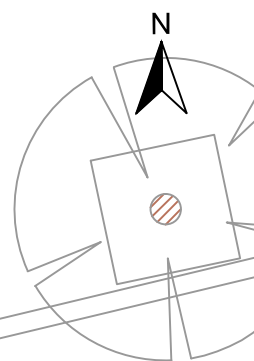
MAÓ / TEULA
 MORTER TARONJA

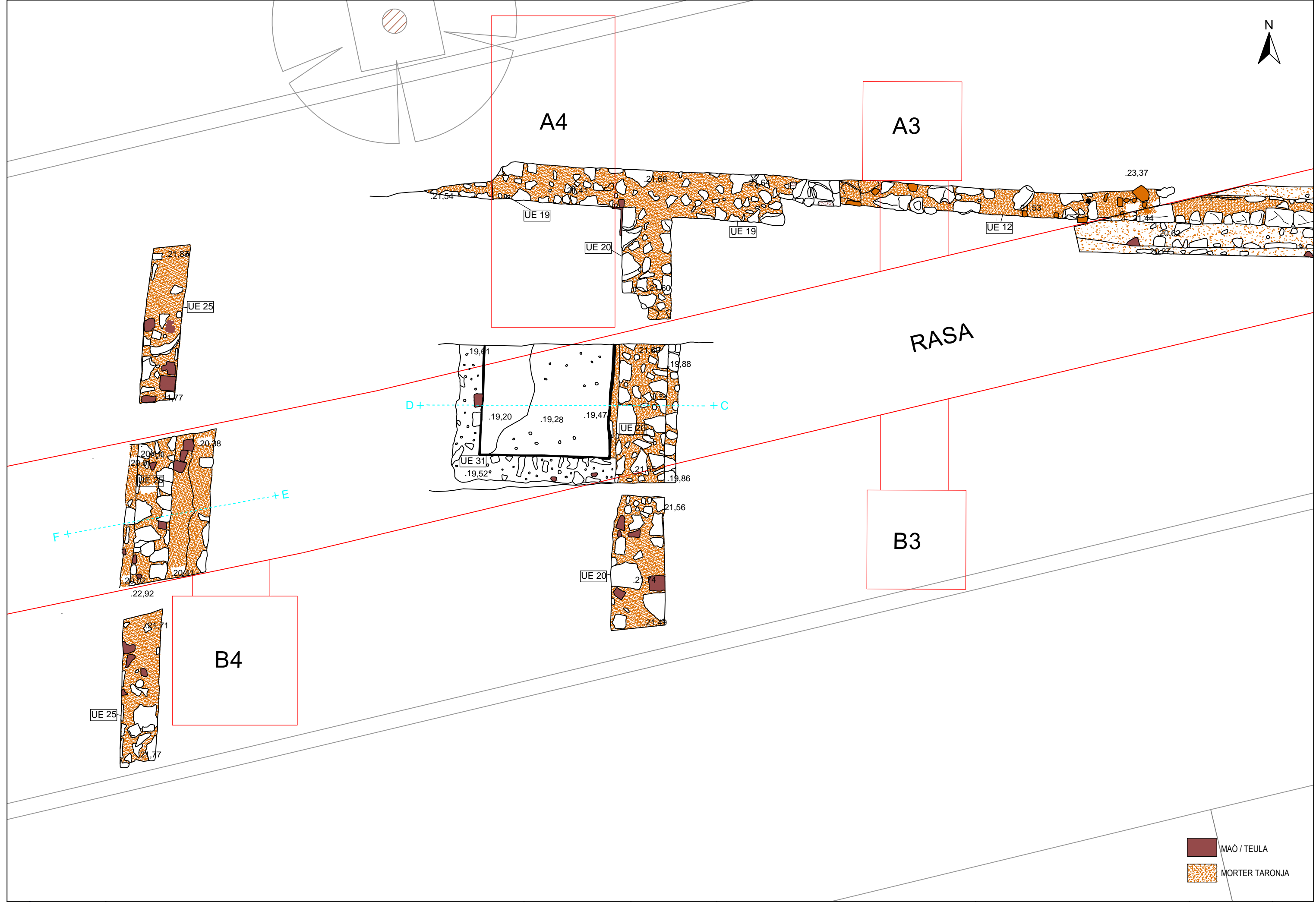

MAÓ / TEULA
MORTER TARONJA

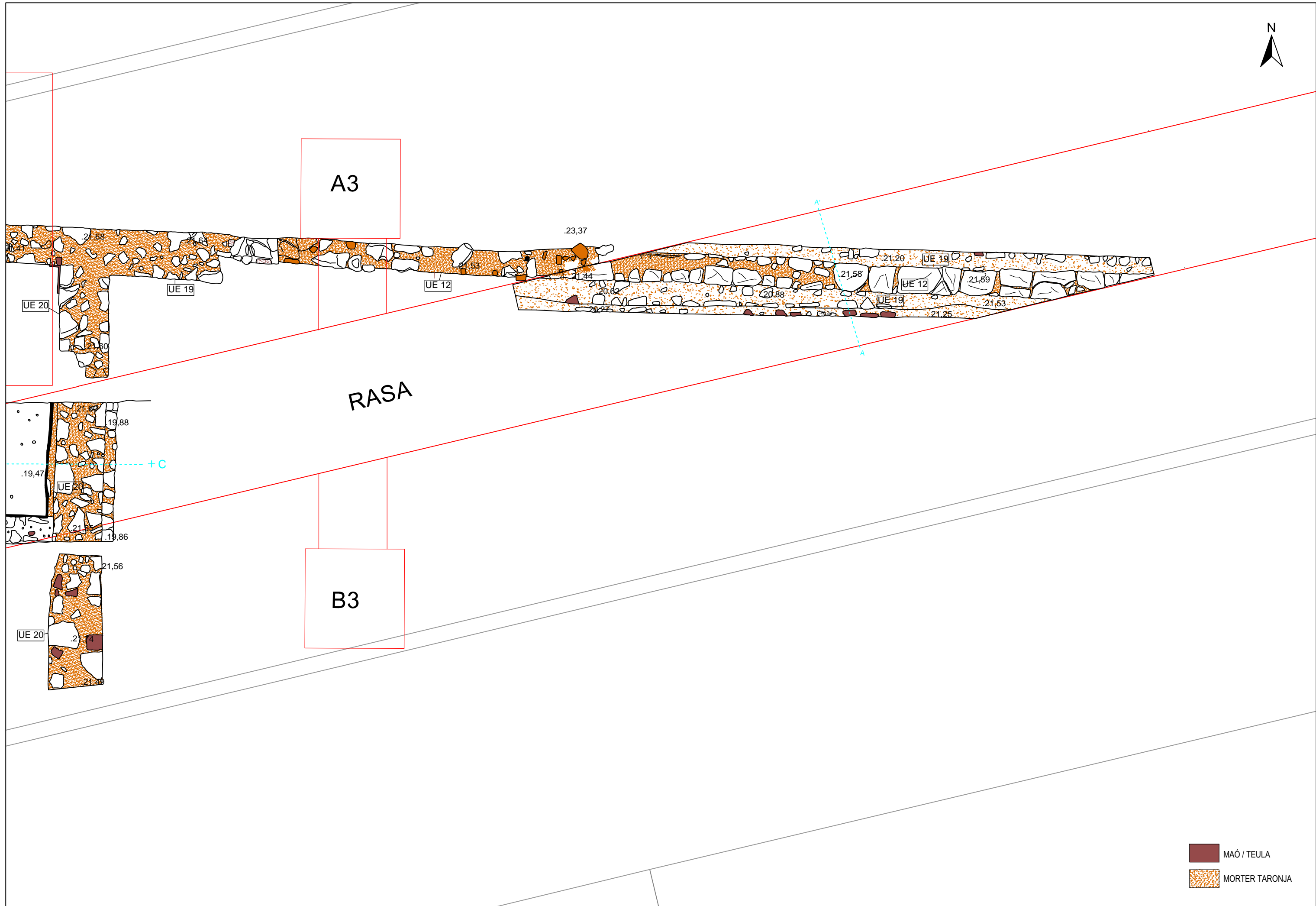

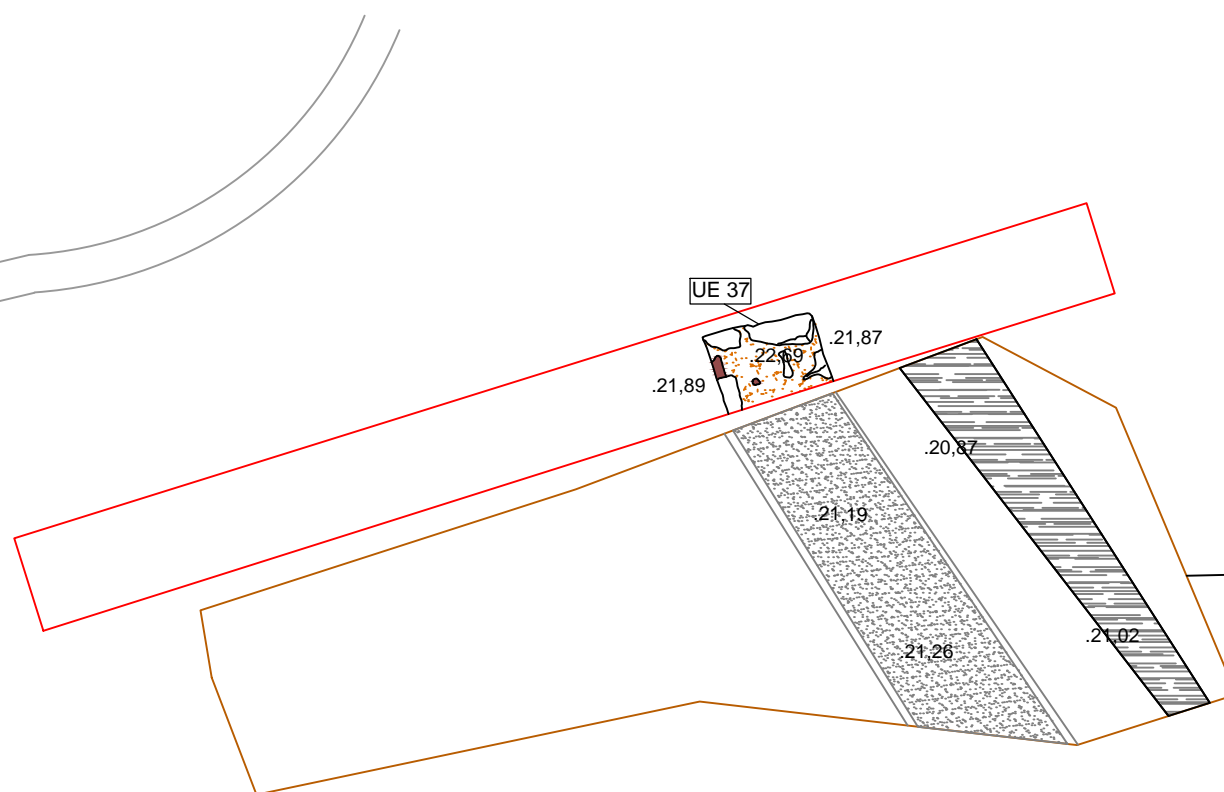
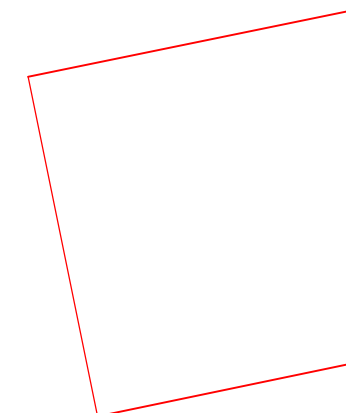
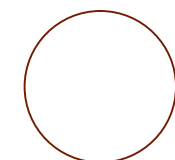
- MAÓ / TEULA
- MORTER TARONJA

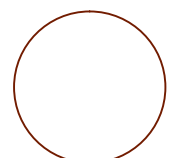
- MAÓ / TEULA
- MORTER TARONJA

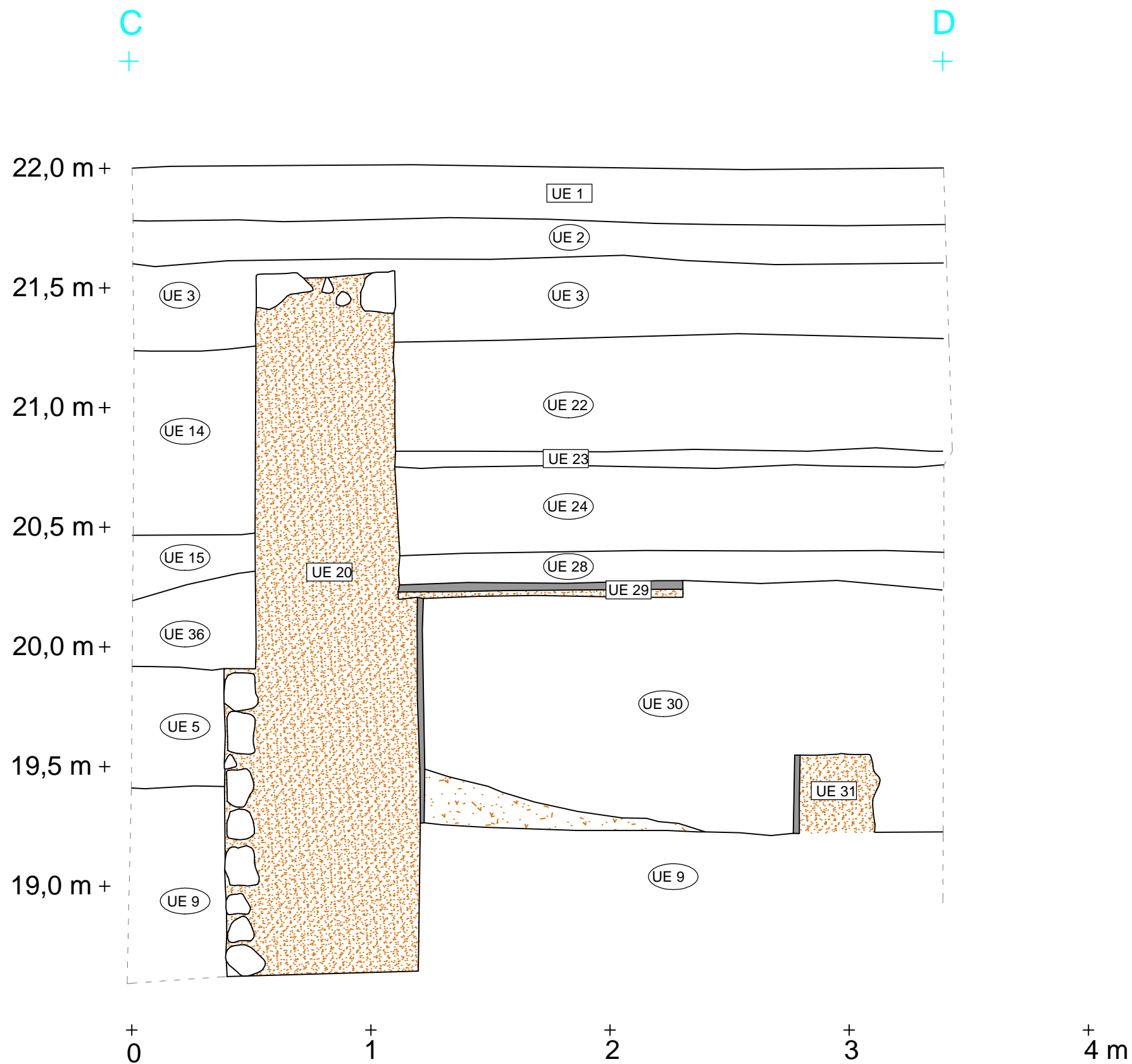

Intervenció
90/194

- MAÓ / TEULA
- MORTER TARONJA

 MORTER TARONJA

